

afgiftekantoor
Brussel X
jaargang 20
nummer 2
april 2000

Bibliotheek
Bond Beter Leefmilieu
Vlaanderen vzw
Tweekerkenstraat 47 - 1000 Brussel
tel. 02/282.17.20 - fax 02/230.53.89

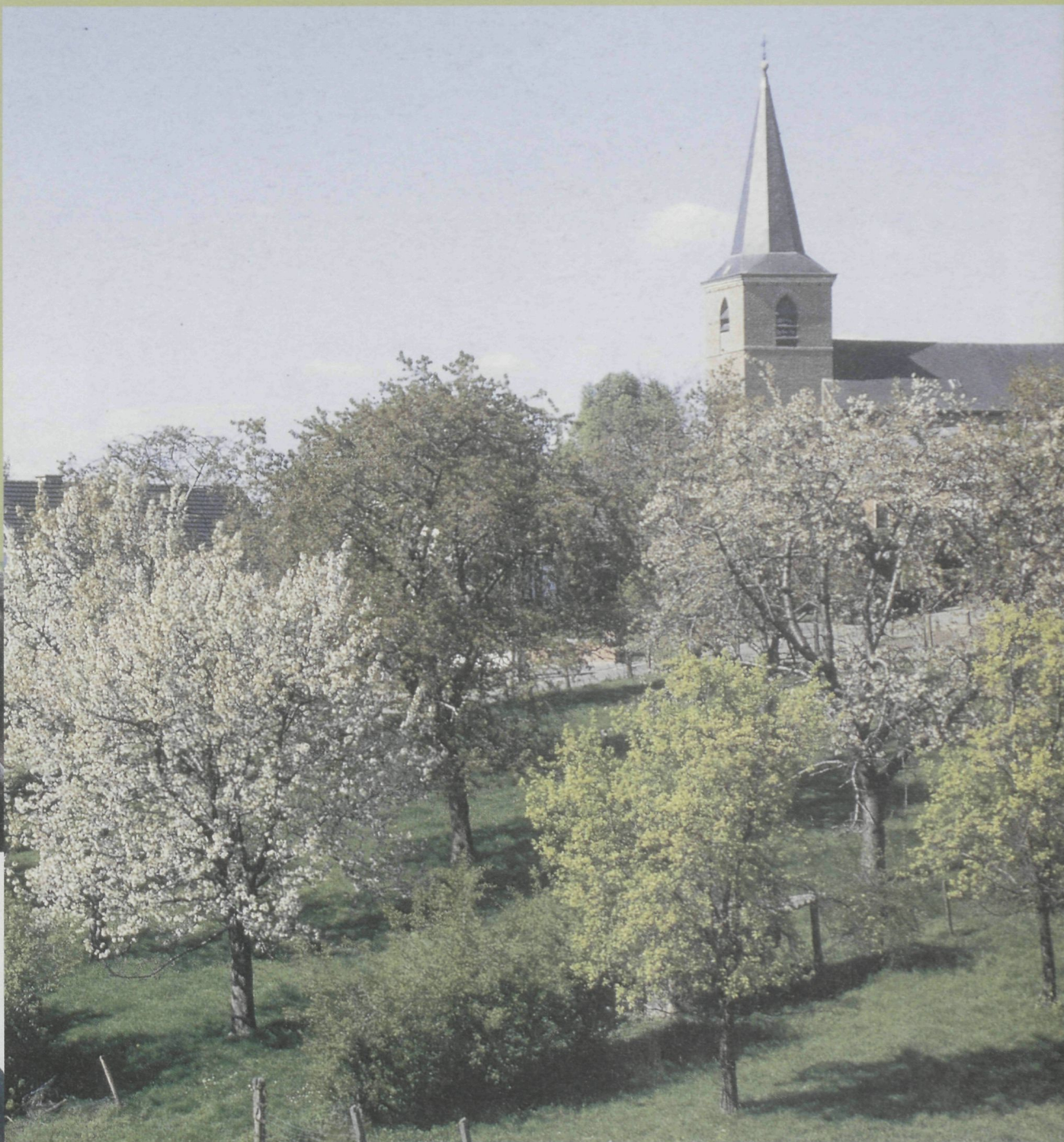
VENSTER OP HET VLAAMSE LEEFMILIEU

MILIEURAMA

Magazine van
Bond Beter Leefmilieu

Tweekerkenstraat 47
B-1000 BRUSSEL
Tel.: 02/282.17.20
Fax: 02/230.53.89

Vlaanderen, het land dat plat was ...

3

Oog in oog met Rudi Verheyen

8

Consultatieronde voorontwerp Federaal

Plan Duurzame Ontwikkeling beëindigd

12

Groene stroom met een vuil randje

22

Dromen van een GGO-vrije wereld

30

inhoud

■ Commentaar Omleiding	2	■ De Beweging Komt de trendbreuk inzake RO er toch?	26
■ Dossier Vlaanderen, het land dat plat was	3	■ In Beweging Mens en haven	27
■ Oog in oog Interview met Rudi Verheye, voorzitter Mina-Raad	8	■ Focus De rol van de moderne zoo	28
■ Advies Consultatieronde voorontwerp Federaal Plan	12	■ Internationaal Dromen van een GGO-vrije wereld?	30
■ Politiek Stad Leuven pakt uit met haar Lokale Agenda 21	16		
■ Boek	18		
■ Milieuberichten	20		
■ Achtergrond Groene stroom met een vuil randje	22		
■ REdACTIE	24		

commentaar

M

et de gemeenteraadsverkiezingen in aantocht volgt de ene omleidingsweg de andere op. Traditiegetrouw is er weer een enorme toename aan activiteit op gemeentewegen. In een hoog tempo worden straten heraangelegd, verzakte fietspaden gefatsoeneerd, pleinen opgefrist. Voor sommige bouwheren is nu echter ook het moment aangebroken om nog snel een "gevoelige" bouwvergunning of een omstreden verkaveling aan te vragen. Je weet maar nooit waar de hete adem van de naderende gemeenteraadsverkiezingen goed voor is.

Omleiding!

Waakzaamheid is dus geboden. In eerste instantie op gemeentelijk vlak, waar de kans op bedenkelijke beslissingen gevoelig zal toenemen. Na de gemeenteraadsverkiezingen zal het spannend worden op Vlaams niveau, waar plots een hele reeks gevoelige dossiers op de agenda zullen verschijnen. Of is het toeval dat de discussie over nieuwe missing links wordt uitgesteld tot na oktober?

Erik Grietens

Ook op Vlaams niveau worden een aantal dossiers "omgeleid". Met de electorale druk in het achterhoofd worden gevoelige dossiers op de lange (start)baan geschoven. In het beste geval wordt een halfslachtige beslissing genomen waarmee iedereen en niemand tevreden is.

COLOFON

MILIEURAMA - VENSTER OP HET VLAAMSE LEEFMILIEU
20ste jaargang - verschijnt tweemaandelijks
Magazine van Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw

REDACTIE EN ADMINISTRATIE
Bond Beter Leefmilieu
Tweekerkenstraat 47 - 1000 Brussel
Tel. 02/282.17.20. - Fax. 02/230.53.89.
e-mail: hostmaster@bblv.be
<http://www.bondbeterleefmilieu.be>

ABONNEMENTEN
750 frank (jaarabonnement),
1.500 frank (steunabonnement),
1.500 (abonnement buitenland).
Betaling kan op rekeningnummer 001-1475409-18
van Bond Beter Leefmilieu vzw.

COMBI-ABONNEMENTEN
Lidorganisaties van Bond Beter Leefmilieu kunnen hun leden een uiterst voordelig combi-abonnement van Milieurama aanbieden. Geïnteresseerd? Neem vandaag nog contact op met het BBL-secretariaat.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Danny Jacobs
Tweekerkenstraat 47, 1000 Brussel

HOOFDREDACTEUR
Davy Polle Paulus

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER:
Stefaan Claeys, Charles De Buyser, Sandy Geelen, Erik Grietens, Danny Jacobs, Martine Langen, Bea Lootens, Bart Martens, Sandra Van Aerschoot, Jo Van Assche, Johan Vandewalle, Saar Van Hauwermeiren, Jan Vanherk, Set Van Houdt, Dirk Van Regenmortel, Davy Polle Paulus, Johan Niemegeers, Willy Weyns

FOTO'S
Frans Geys, Luc Verhaegen, BBL-archief

VORMGEVING EN DRUK
VUMpress

COPYRIGHT
Overname van artikels wordt aanbevolen, mits bronvermelding.

ADVERTENTIES
Adverteerders zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de opgenomen advertentie.

PAPIER
Milieurama wordt gedrukt op niet-gebleekt kringlooppapier, de kaft is niet-chloorgebleekt.
Gooi deze Milieurama niet zomaar weg! Geef hem door aan vrienden of geïnteresseerden. Volledig uitgelezen? Geef Milieurama dan een plaatsje bij het oud papier!

Is er nog een toekomst voor het platteland? Of verdwijnen binnenkort ook de laatste kenmerken uit het Vlaamse landschap?

DAG VAN DE AARDE 2000 OP HET PLATTELAND

Vlaanderen, het land dat **plat** was

Tekst: Erik Grietens

Foto's: Frans Geys, BBL-Archief

Op 16 april is het opnieuw zo ver: Dag van de Aarde, editie 2000. Die zondag organiseren tientallen natuur- en milieuverenigingen samen met Bond Beter Leefmilieu in haast 100 gemeenten wandelingen, fietstochten en educatieve activiteiten. Dit jaar vraagt de milieubeweging aandacht voor het thema "OP HET PLATTELAND".

De eerste vraag die zich stelt wanneer we het over dit thema hebben, is wat er nog overblijft van het Vlaamse platteland. De afgelopen decennia werd landelijk Vlaanderen immers aan een hoog tempo volgebouwd. Elk jaar wordt meer dan 5.000 ha open ruimte ingenomen door nieuwe bebouwing. Een belangrijke reden voor deze aanslag op de open ruimte is de nog steeds verdergaande stadsvlucht: Antwerpen verloor bijvoorbeeld sinds het begin van de jaren tachtig meer dan 50.000 inwoners, Gent 20.000. Hetzelfde geldt in beperkte mate voor kleinere steden. Al die stadsverlaters willen graag 'groen' wonen en verkavelen de stadsrand en het landelijk gebied. Die nieuwe verkavelingen sluiten vaak niet aan bij bestaande dorpskernen, maar liggen her en der verspreid in de omgevende landbouwgebieden.

uitgestrooid. Iedere gemeente wil immers, onder het credo "werk in eigen streek", haar eigen bedrijventerrein. Om dat te kunnen realiseren, moeten er natuurlijk ook wegen aangelegd worden. Vlaanderen heeft dan ook het dichtste wegennet van heel Europa. Al dat beton zorgt opnieuw voor een sterke versnippering van de open ruimte. Bovendien wordt de ruimte naast die wegen eveneens volgebouwd. De beruchte Vlaamse lintbebouwing is vandaag aangegroeid tot een sliert van meer dan 5.000 kilometer. Ook handelszaken volgen die ondoordachte beweging: steeds meer winkels verlaten stad of dorpskern en vestigen zich langs de grote invalswegen. En dan laten we de duizenden zonevreemde en geïsoleerde woningen en bedrijven op 'den buiten' zelfs even buiten beschouwing!

Niet alleen woningen, ook bedrijventerreinen en ambachtelijke zones zijn over gans Vlaanderen

Nefaste gevolgen

De gevolgen van die jarenlange uitspreiding van

dossier

De zes gevaren: verzuring, vermesting, verstoring, verdroging, verspreiding van milieubelastende stoffen, verandering van klimaat.

wonen en werken over het platteland zijn nefast: grote open gebieden worden schaars en zeldzaam, heel wat waardevolle landschappen zijn definitief verloren, autowegen vormen onoverbrugbare barrières voor dieren die zich niet meer kunnen verplaatsen in de natuur, het platteland verliest zijn eigenheid en karakter. Daarbij mag men ook de indirecte gevolgen, zoals de steeds langer wordende files, niet uit het oog verliezen. Omdat steeds meer mensen de stad ontvluchten, maar de stad wél belangrijk blijft om te werken of school te lopen, nam de autopendel van en naar de steden een enorme vlucht. Ondertussen is het openbaar vervoer niet meer rendabel omdat er geen grote concentraties van potentiële reizigers meer bereikt kunnen worden, ze wonen immers té verspreid. Het autoverkeer eist bovendien elk jaar opnieuw een zware menselijke tol: door de lintbebouwing ontstaat er op heel wat wegen een gevaarlijke vermenging van lokaal en doorgaand verkeer en neemt de verkeersonveiligheid gevoelig toe. En tenslotte worden ook nutsvoorzieningen zoals waterzuivering, afvalophaling, postbedeling en elektriciteitsvoorziening onbetaalbaar vanwege de té diffuse bevolkingsspreiding. Om ongeveer 70 procent van de woningen in Vlaanderen aan te sluiten op een rioolwaterzuiveringsinstallatie moet bijna 30 miljard geïnvesteerd worden. Dat valt zo duur uit omdat de woningen te sterk verspreid liggen in het landelijk gebied.

Ook binnen de nog overgebleven open ruimte zijn verschillende evoluties aan de gang die de kwaliteit van het platteland aantasten. Door ruilverkaveling en de daarmee gepaard gaande schaalvergroting in de landbouw, verliest ons platteland zijn identiteit. Landschappen van de kust tot het Maasland beginnen steeds meer op elkaar te lijken omdat karakteristieke elementen zoals hagen, houtkanten, veedrinkpoelen of natuurlijk meanderende beken verdwijnen. Tegelijkertijd verliest de natuur haar samenhang omdat natuurlijke verbindingen tussen natuurgebieden wegvallen. De 'ruilverkavelingen nieuwe stijl' hebben daar fundamenteel weinig aan veranderd. De steeds toenemende 'maïsering', de

intensieve veehouderij en doorgedreven monoculturen dragen eveneens hun steentje toe bij aan de achteruitgang van ons landschap.

De zes V's

Naast de tastbare ruimte komt ook de milieuruimte van het platteland meer en meer onder druk te staan. Verzuring, vermesting, verstoring, verdroging, verspreiding van milieubelastende stoffen, verandering van klimaat, ... De zes V's zorgen voor enorme milieuproblemen op het platteland. Een te grote veestapel en het te veel aan mest zorgt voor vervuiling van grond- en oppervlaktewater, een gevaarlijk hoog nitraatgehalte in drinkwater en een verzuring van bos- en natuurgebieden. Grondwaterwinningen, ontginningen en grootschalige drainage van landbouwgebieden zorgen voor een verdroging van de bodem en bedreigen de biodiversiteit. Door de sterke versnippering van al dan niet zonevreemde woningen en bedrijven kan een groot deel ervan niet aangesloten worden op de waterzuiveringsinfrastructuur, wat verregaande gevolgen heeft voor onze waterkwaliteit. Die enorme verspreide bebouwing maakt ook dat stiltegebieden, waar enkel natuurlijke geluiden hoorbaar zijn, in Vlaanderen stilaan onvindbaar worden.

Meer platteland in de stad ...

De ruimte- en milieuproblemen op het platteland zijn dus groot. Het mag duidelijk zijn dat een duurzaam platteland in Vlaanderen niet voor morgen is, maar een jarenlang volgehouden beleid vraagt met vaak onpopulaire maatregelen. Vooreerst is het daarbij belangrijk dat we bewaren wat we vandaag nog aan platteland overhouden. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) is daarvoor alvast een eerste belangrijke stap in de goede richting. Centraal in het RSV staat de basisdoelstelling "Vlaanderen open en stedelijk". Door de stadsvlucht af te remmen, kunnen de laatste open gebieden bewaard blijven. Dergelijke opzet kan alleen maar slagen indien de steden opnieuw aantrekkelijk om in wonen worden, vooral dan voor gezinnen met kinderen. Uit verschillende onderzoeken blijkt immers dat de stadsvlucht vooral veroorzaakt wordt door jonge gezinnen met kinderen. Deze gezinnen vinden in de stad te weinig groen en speelruimte. Er moet dus meer platteland komen in de stad, om de steden beter leefbaar en kindvriendelijker te maken. Pas dan kan de verstedelijking van het platteland aan de bron worden afgeremd.

... en meer stad op het platteland

Om een verdere versnippering van open ruimte door bebouwing te voorkomen, moeten de nieuwe woningen die alsnog op het platteland worden gebouwd, opgetrokken worden in of nauw aansluitend bij de bestaande dorpskernen. Dorpskernvernieuwing en 'inbreiding' zijn daarbij prioritair, de uitbreidingsgerichte verkavelingstrend moet gekeerd. Daarom moet men renovatie en vernieuwbouw, het gebruik van zogenaamde binnengebieden - de percelen binnenin een bouwblok -, het omvormen van vroegere scholen of fabrieksgebouwen tot woningen, ... zo veel mogelijk stimuleren in de toekomst. Die inbreiding dient bovendien ondersteund te worden door de versterking van de centrumfunctie van de kernen. Dienstverlening, kleinhandel en lokale economie brengt men daarom best onder in de hoofddorpen, niet daarbuiten.

Tenslotte zal het huidig kwistig omspringen met bouwgrond op het platteland moeten ophouden. Volledig open bebouwing in het groen, liefst op een zo groot mogelijk perceel, is nog steeds de droom van heel wat Vlamingen. Vandaag bedraagt de gemiddelde oppervlakte van een verkochte verkaveling 1.200 m². Indien men op deze manier blijft verkavelen, zal de komende jaren nog meer dan 50.000 ha worden volgebouwd! Daarom moet bij nieuwe verkavelingen en bij inbreidingsprojecten gestreefd worden naar een hogere 'dichtheid': een minimum aantal woningen per hectare. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen stelt een woningdichtheid van minstens 15 woningen per hectare in buitengebieden voorop. Dit hoeft helemaal niet ten koste te gaan van de leefbaarheid, wel integendeel. Door zuiniger om te springen met ruimte voor wonen, blijft er meer ruimte over voor gemeenschappelijk groen, speelvoorzieningen, ...

Dat dit perfect haalbaar is, bewijst de gemeente Koekelare, een landelijke gemeente tussen Torhout en Oostende. In deze gemeente wordt al sinds begin jaren tachtig een beleid gevoerd, gericht op dorpskernvernieuwing, kleinschalige verkavelingen aansluitend bij de dorpskern, inbreidingsprojecten en herbestemming van verlaten panden. Daarbij wordt altijd veel aandacht besteed aan een vlotte bereikbaarheid voor de zwakke weggebruiker en aan een aantrekkelijke architectuur die past in de omgeving. Het resultaat van deze jarenlange inspanning voor de leefomgeving in Koekelare mag dan ook gezien worden: een zeer aantrekkelijke dorpskern in een landelijke omgeving, veel mogelijkheden voor voetgangers en fietsers, hedendaagse architectuur naast waardevolle monumenten, ... Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat er in Koekelare relatief weinig lintbebouwing voorkomt en dat veel gezinnen met kinderen gekozen hebben voor een woning in de kern en niet voor een woning in een afgelegen verkaveling.

Nat, natter, natuur

Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen wil een duurzame basis leggen om het voortbestaan van een grote verscheidenheid aan planten- en diersoorten te garanderen. Daarom wil het RSV zorgen voor een goed functionerend en aaneengesloten netwerk van natuurgebieden en verwevingsgebieden, de zogenaamde natuurlijke structuur. Een belangrijke basis voor dat natuurnetwerk vormt het geheel van rivier- en beekvalleien in Vlaanderen, aangezien in deze natte gebieden de belangrijkste natuurwaarden voorkomen. Vandaag zijn natuurgebieden immers te klein en te sterk versnipperd. Daardoor kunnen planten en dieren zich niet meer verplaatsen van het ene natuurgebied naar het andere, wat hun voortplanting en bijgevolg hun voortbestaan in het gedrang brengt. Het is dus belangrijk de nog ►

In natte gebieden komen de belangrijkste natuurwaarden voor.

OPROEP - OPROEP - OPROEP - OPROEP - OPROEP - OPROEP

THE FINAL FRONTIER: MELDPUNT OP BBL-WEBBSITE

Dit jaar wil Bond Beter Leefmilieu de Dag van de Aarde aangrijpen om te protesteren tegen de steeds verder doorgaande aantasting van de schaarse open ruimte in Vlaanderen. Want in tegenstelling tot de onmetelijke ruimte van het heelal, waar het ruimteschip van Star wars in "The final frontier" steeds nieuwe horizons kan ontdekken, is de eindigheid van de ruimte in Vlaanderen géén science fiction.

Daarom wil de milieubeweging op de Dag van de Aarde naar buiten komen met een hele lijst van overbodige, open ruimteverspillende projecten en ingrepen. Door verschillende voorbeelden te bundelen, zal de boodschap niet alleen veel krachtiger overkomen, maar zal ook duidelijk worden wat de uiteindelijke gevolgen zijn voor de open ruimte als al die dossiers worden samengegeld.

Om al die dossiers te kunnen verzamelen hebben we jullie hulp nodig! Maakt u zich zorgen over het verdwijnen van een laatste stukje groen in uw buurt? Wil u protesteren tegen een nieuwe verkaveling, een nieuw bedrijventerrein, een baanwinkel of een nieuwe weg? Surf dan als de bliksem naar <http://www.bondbeterleefmilieu.be> en klik op "The final frontier". Daar kan u uw dossier aanmelden. Reageren kan ook telefonisch, per fax of via de post.

dossier

Begin maart keurde het Vlaams parlement de nieuwe versie van het mestactieplan goed, afgekort: MAP2bis. Dit nieuwe MAP bevat echter maar weinig wijzigingen ten opzichte van MAP2, waartegen de milieubeweging heftig protesteerde. MAP2bis is immers niet in staat de overmaat aan nutriënten in ons milieu gevoelig te verminderen, waardoor de biodiversiteit bedreigd wordt en een gevaarlijke hypothese wordt gelegd op de drinkwatervoorziening en dus ook op onze gezondheid.

Overall in Vlaanderen worden de normen voor voedingsstoffen in water overschreden en worden drinkwatervoorraden en natuurlijke ecosystemen door overbemesting aangetast. Zo bleek uit de metingen in het bekken van de Blankaart dat op geen enkel meetpunt voldaan werd aan de verplichtingen van de Europese nitraatrichtlijn. Ook in het drinkwaterbekken van Kluizen liggen de meetresultaten verontrustend hoog. De gevolgen voor de natuur zijn niet gering: vooral planten en dieren die afhankelijk zijn van minder voedselrijke standplaatsen gaan door vermessing sterk achteruit. Meer dan driekwart van onze inheemse vegetatietypen is erg gevoelig voor vermessing.

Eén van de fundamentele problemen in het huidige en vorige MAP, is dat er veel te weinig kwetsbare zones - voor drinkwater en voor natuur - worden aangeduid in Vlaanderen. Bovendien worden in verschillende gebieden die toch als kwetsbaar werden aangeduid, bemestingsnormen toegepast die hoger liggen dan wat een kwetsbaar

legd dat in overeenstemming is met de Europese nitratenrichtlijn en dat beantwoordt aan de milieukwaliteitsdoelstellingen voor de bescherming van de volksgezondheid en de biodiversiteit in Vlaanderen. Dat zijn immers de twee problemen waarop het mestbeleid een antwoord moet geven. Als dat niet gebeurt, zal

MAP2bis VOOR MILIEUBEWEGING ONAANVAARDBAAR

gebied kan verdragen. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat de Europese Commissie, na een klacht van de milieubeweging, het vorige MAP met de grond gelijk maakte en stelde dat geheel Vlaanderen als kwetsbaar moet worden aangeduid. Dat betekent ook dat in principe voor het hele Vlaamse grondgebied de strenge bemestingsnorm van maximaal 170 kg N per ha per jaar moet gelden. Aangezien het MAP op dit punt niet werd aangepast, bereidt Bond Beter Leefmilieu een nieuwe klacht voor bij Europa.

De milieubeweging wenst daarom dat nog voor het einde van dit jaar een MAP3 wordt voorge-

Bond Beter Leefmilieu haar Nederlandse collega's achterna moeten. In een proces tegen de Nederlandse staat, aangespannen door enkele Nederlandse milieuoorganisaties, de consumentenbond en drie particuliere waterputbezitters heeft de rechtbank de Nederlandse staat veroordeeld tot het treffen van nodige maatregelen opdat op het gehele grondgebied reeds gedurende het jaar 2002 de voor die periode in de nitraatrichtlijn voorgeschreven jaarlijkse gebruiksnorm voor dierlijk mest zou worden toegepast. Wij hopen dat het in Vlaanderen niet zo ver hoeft te komen ...

schaarse natuurgebieden te vergroten, onderling met elkaar te verbinden en te bufferen tegen negatieve invloeden van buitenaf. In eerste instantie vergt dit voor Vlaanderen evenwel een bijkomende realisatie van 38.000 ha aan natuurgebied en 10.000 ha aan bosgebied. Dat dit helemaal niet van een leien dakje loopt, bewijzen de 'groene' gewestplanherzieningen die onder de vorige regering werden opgestart. De daadwerkelijke uitvoering van deze bindende doelstelling uit het Structuurplan Vlaanderen wordt een belangrijke opdracht voor de nieuwe regering.

Het voortbestaan van natuur is echter ook belangrijk buiten de eigenlijke natuurreservaten. In realiteit is er trouwens meestal geen duidelijke scheiding tussen landbouw, natuurgebieden, bosgebieden, ... Daarom werden er in het RSV zogenaamde natuurverwevingsgebieden opgenomen, waar landbouw, recreatie, bosbouw, ... en natuur samen voorkomen. Deze verwevingsgebieden zijn van kapitaal belang om natuurwaarden te bewaren en te ontwikkelen en kunnen de landschappelijke waarde van het platteland gevoelig verhogen.

De landbouw blijft natuurlijk de grootste open ruimtegebruiker in Vlaanderen. Daarom zal er dan ook, naast de natuurlijke structuur, een agrarische structuur worden afgebakend. Met een dergelijke afbakening kan de verder oprukkende verstedelijking van het landbouwgebied worden afgeremd en kan de ontwikkeling van de landbouw zelf verbeterd worden. Binnen die landbouwstructuur kunnen bebouwingsvrije gebieden worden aangeduid, teneinde de - grondgebonden - landbouwvoering te verbeteren, versnippering tegen te gaan en het landschap te beschermen. In belangrijke open landbouwgebieden zoals bij-

voorbeeld de polders, de Westhoek, de Vlaamse Ardennen of het Hageland moeten deze bebouwingsvrije zones helpen om deze landschappen ook in toekomst open te houden.

Ook milieurimte bijna opgebruikt

Verder moet dringend werk gemaakt worden van de verbetering van de milieukwaliteit op het platteland. De achteruitboerende milieukwaliteit heeft immers een belangrijke invloed op de achteruitgang van de biodiversiteit. De rijke verscheidenheid aan dieren en planten wordt steeds kleiner door de enorme vermessing, de toenemende verzuring en de verder oprukkende verdroging. Zo blijkt uit het recente natuurrapport dat reeds een kwart van alle dagvlindersoorten in Vlaanderen is uitgestorven, dat vier vogelsoorten definitief verdwenen zijn, dat de populaties van andere vogelsoorten drastisch verminderen, dat 6 procent van de hogere plantensoorten uitgestorven is en 25 procent met uitsterven wordt bedreigd, ...

Aangezien de landbouw nog steeds de belangrijkste bron van vervuiling is op het platteland, moet vooral in deze sector milieuvriendelijker te werk worden gegaan. Daarbij is het vooreerst noodzakelijk dat er een strengere wetgeving wordt uitgevaardigd. Het wordt hoe langer hoe meer duidelijk dat de mestwetgeving fundamenteel moet worden aangescherpt om de internationale milieudoelstellingen te kunnen realiseren (zie kaderstukje; nvdr). Daarnaast moeten instrumenten uitgedacht worden om landbouwers te stimuleren en/of te verplichten bepaalde milieudoelstellingen na te leven. Dat kan bijvoorbeeld via de door Europa gevraagde "cross compliance", waarbij landbouwsteun afhankelijk gemaakt

wordt van het naleven van milieu- en natuurvoorwaarden. Landbouwers die de milieuvoorwaarden niet naleven, krijgen daarbij veel minder of geen inkomenssteun, terwijl landbouwers die méér doen dan de wettelijke voorwaarden, daarvoor een extra beloning krijgen. Vlaanderen liet deze mogelijkheid echter links liggen bij de opmaak van haar plattelandsprogramma, hoewel de cross compliance expliciet mogelijk werd gemaakt via een recente Europese verordening.

Beheer en bio

Ook via beheersovereenkomsten kunnen landbouwers een financiële vergoeding ontvangen voor zaken die niet wettelijk verplicht zijn, zoals bijvoorbeeld het beheer van houtkanten, rijen knotbomen, het mechanisch verwijderen van onkruid, ... Daarnaast moet men de "Code goede landbouwpraktijk" verder uitwerken en aanscherpen. In deze code worden alle maatregelen verduidelijkt die een landbouwer als 'goede huisvader' zou moeten naleven om de belangen van natuur en milieu veilig te stellen. Tot op de dag van vandaag heeft die code echter weinig om het lijf. Voor de milieubeweging moeten deze codes minstens de wettelijke verplichtingen bevatten.

Tenslotte moet de biologische landbouw in Vlaanderen van het beleid ook echt prioriteit krijgen. In de biologische landbouw wordt immers geen gebruik gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen, is er geen mestoverschot, geen degradatie van de bodem en blijft er ruimte over voor de ontwikkeling van natuur en landschap. De biologische landbouwsector is vandaag echter

'Inbreiding' prioritair aanpakken.

zeer klein. Zowel aan afzetzijde als aan productiezijde bestaan er talrijke drempels die een snelle groei in de weg staan: onbekendheid, prijsverschil, technische en financiële drempels, ... Daarom is actieve ondersteuning nodig, zodat de biologische landbouw tegen 2010 een aandeel van 10 procent in de landbouw verwerft. Eens die drempel overschreden, kan de sector zich op eigen benen verder ontwikkelen.

'HET BESTE ONDER DE ZON'

AEC-SMT-WAGNER EN CO

levert u:

THERMISCHE ENERGIE

Zonneboilers voor warmwater en verwarming met uitgebreide keurings- en testrapporten - ISO9001 norm.

Uw warmte is niet gratis!! Maar wel vlug terug te verdienen. Hoelang?

Dit wordt u gratis uitgerekend.

10 jaar waarborg

FOTOVOLTAÏSCHE ENERGIE

Voor autonoom gebruik als voor net-toevoeging (gridpower).

Solarmodulen met saturntechnologie.

20 jaar waarborg

REGENWATER SYSTEMEN

Filters-pompsystemen - Kwaliteits regenwatertanken.

Alles uit roestvrij materiaal, geluidsniveau lager dan 50dba.

SENERTEC WKK

Een warmtekrachtkoppeling voor kleine verbruikers voor verwarming en electriciteit met een levensduur van meer dan 80.000 uren.

SUNPIPE

Voor het verlichten van donkere plaatsen met daglicht.

Geen verbruik van energie - eenvoudige installatie - geen onderhoud.

10 jaar waarborg

Uitgebreide documentatie met prijzen.

Schrijf, bel of fax naar:

AEC-SMT NV Beerten

Kuringersteenweg 283

3500 HASSELT

Tel. 011/87.16.26 - Fax 011/25.24.29

DE HOOGSTE KWALITEIT
VOOR DE BESTE PRIJS.

DAG VAN DE AARDE

Op Dag van de Aarde wijzen tientallen natuur- en milieuverenigingen in hun gemeente of streek op de bedreigingen en uitdagingen voor ons platteland. Tegelijkertijd zal echter duidelijk worden dat Vlaanderen nog wel degelijk een platteland heeft en kan een bezoek gebracht worden aan enkele pareltjes van ons landelijk gebied. Afspraak op de activiteitendag voor jong en oud op zondag 16 april 2000. Samen met deze Milieurama ontvangt u de activiteitenkrant voor dit jaar. Bijkomende exemplaren kunnen aangevraagd worden op het BBL-secretariaat, tel. 02/282.17.20, hostmaster@bblv.be.

Dag van de Aarde

Zondag 16 april 2000

Land Belief Leedmilieu
Vlaanderen vzw
Netwerk van Vlaamse milieuverenigingen

'OP HET PLATTELAND' op 100 plaatsen in Vlaanderen

GRATIS programmakrant verkrijgbaar bij BBL Vlaanderen,
Tweckerkenstraat 47, 1000 Brussel
tel. 02/282 17 20, fax 02/230 53 89,
E-mail: hostmaster@bblv.be

MILIEURAMA INDAVER Triodos Bank

**RECTOR-VOORZITTER
RUDI VERHEYEN,
MINA-RAAD VLAANDEREN**

"Wij proberen zo goed mogelijk kwaliteit af te leveren"

Tekst: Davy Polle Paulus

Naar aanleiding van de hersamenstelling van Milieu- en Natuurraad Vlaanderen (Mina-Raad) ging Milieurama op bezoek bij Rudi Verheyen, voorzitter van Mina en rector aan de Universitaire Instellingen te Antwerpen. Een verhaal over verleden, heden en toekomst ...

Mina-raad

vlaanderen

Begin dit jaar kreeg Mina-Raad voor de derde maal opnieuw een mandaat voor vier jaar en werd u in uw functie als voorzitter bevestigd. Welke accenten wenst u de komende jaren te leggen?

Het belangrijkste thema zal ongetwijfeld het invullen van het begrip duurzame ontwikkeling (DO) zijn. Niet alleen het invullen van maar ook het handelen naar duurzame ontwikkeling zullen prioritair op de agenda staan. Milieu en natuur zijn dan ook belangrijk binnen DO, maar uiteraard komen er ook heel wat economische componenten bij kijken. Ik vermoed dat wij in toekomst heel wat inspanningen met betrekking tot DO zullen moeten leveren. Dat dit niet altijd even gemakkelijk zal zijn, spreekt voor zich en het impliceert ook een nóg duidelijkere integrale benadering dan vroeger.

Binnen Mina is u een van de oudgedienden. U was reeds bij de oprichting van de Raad in 1991 van de partij. Op welke manier heeft u de Raad de afgelopen jaren zien evolueren?

Het is natuurlijk niet evident om te gaan beweren dat door Mina-Raad het Vlaamse beleid inzake leefmilieu veranderd is. Het thema natuur wint sinds het begin van de jaren '90 volop aan belang. De 'cultuur' rond milieu is verbeterd. Er is

heel wat veranderd op dat vlak, maar daarom is de kwaliteit van het milieu op zich nog niet verbeterd.

De taak van de Raad bestaat erin te oordelen over beslissingen van ministers of parlementsleden, beleidsnota's te adviseren en daarrond initiatieven te nemen. Ik moet toegeven dat er in het begin weinig rekening werd gehouden met onze mening. Maar ook buiten de ge-eikte procedures kan er natuurlijk nog altijd gepraat worden en zo kan men toch nog tot een concreet resultaat komen. Van in het begin hebben we ons voorgenomen om in de eerste plaats te werken met een goed secretariaat, met goede documenten. Persoonlijk acht ik dit van primair belang. De eerste jaren werden er door Mina-Raad heel wat initiatieven opgestart, waardoor er een stevige basis voor de verdere manier van werken werd gelegd. Nadien is men tot een constant niveau gekomen en kon een vrij professionele werking worden uitgebouwd. Niet alleen het secretariaat is gedurende die periode professioneler beginnen werken, de Raad zelf werkt ook wat vlotter. Om nu te zeggen dat het beter gaat dan vroeger, gaat me toch wat te ver. Laat ons zeggen dat we proberen zo goed mogelijk kwaliteit af te leveren.

De wisseling van leden kent natuurlijk ook een effect. Mina heeft zeker aan kracht gewonnen,

behalve nudat de laatste aantal jaren een aantal leden zijn weggegaan. Natuurlijk is het de bedoeling dat er jonge mensen komen, maar toch zie ik de anderen niet graag vertrekken. Een heleboel kennis gaat immers verloren en het duurt soms jaren voor iemand die kennis heeft verworven.

Mina-Raad dient in haar werking rekening te houden met verschillende actoren, zowel van het maatschappelijk middenveld als daarbuiten. Kan u misschien even schetsen hoe die verhoudingen liggen?

Waar wij, als Raad voor Vlaanderen, de laatste tijd vooral 'scoren', is bij de kabinetten. Bijna alle kabinettenchefs houden rekening met onze adviezen. Ook bij de administraties, zoals OVAM, de plangroep van Aminoal, ... kunnen we gewag maken van enige impact. Ze kunnen immers nog maar weinig dingen ongenueanceerd aan de buitenwereld bezorgen. Wij hebben er ook altijd naar gestreefd om goede relaties met hen op te bouwen, door steeds een neutraal standpunt in te nemen.

Met de verschillende natuur- en milieuverenigingen zitten we meestal op dezelfde lijn. Niet altijd, maar meestal wel. Ik denk daarbij vooral aan Natuurreservaten vzw en Bond Beter Leefmilieu. Toch is de relatie niet altijd even gemakkelijk. Conflicten gaan dan bijvoorbeeld over afbakeningen. Uiteraard zijn dit discussies over macht. Die meningsverschillen kunnen soms jaren latent aanwezig zijn en af en toe de kop op steken. Daar moeten we ten alle tijden rekening mee houden.

De deelname van de socio-economische partners in de Raad betekent eveneens een meerwaarde. Visies vanuit diverse sectoren, zoals de vakbeweging, de Boerenbond, het Vlaams Economisch Verbond (VEV) kunnen immers bijdragen tot een meer genuanceerd advies.

Onlangs was er heel wat commotie rond de meer 'autonome' profilering van de Sociaal-Economische Raad Vlaanderen (Serv) omtrent

milieu-advisering. Serv zou in toekomst een positie als raadgevend orgaan gaan innemen, los van Mina-Raad, waar ze momenteel deel van uitmaken. Hoe staat u daar tegenover?

Ik zou niet willen dat Serv niet meer op professionele basis zou functioneren binnen Mina. Uiteraard zouden wij gewoon verder doen, maar het zou eveneens een groot verlies betekenen. Onze maatschappelijke rol kan hierdoor op de helling komen te staan, wat goed beleidsadvies dan onmogelijk zou maken. Het lijkt me niet verstandig om louter de politiek als scherpvoerder over te houden. Ook al omdat de overheid er duidelijk slechts een kortetermijnvisie op nahoudt. Ministers kan je maar moeilijk warm maken voor een langere procedure. Al heb ik de laatste tijd de indruk dat er toch wel wat bereidheid te vinden valt voor beleidsplanning op lange termijn. Je voelt dat er dingen aan het veranderen zijn.

De laatste jaren zijn er overigens heel wat nieuwe adviesorganen boven de doopfont gehouden. Denk maar aan de Commissie Evaluatie Milieu-uitvoeringsreglementering (CEM), de Vlaamse Commissie Ruimtelijke Ordening (Vlacoro), binnenkort de Vlaamse Mobiliteitsraad (Mora), ... Zullen deze raden op termijn geen opheffende factor vormen voor Mina?

Eerlijk gezegd verontrust deze trend mij wel. Maar anderzijds zijn dergelijke raden ook veel beter geschikt om een mening te vormen omtrent de technische aspecten van de hele discussie. Wanneer we het openbaar vervoer als voorbeeld nemen, kan ik me voorstellen dat Mora veel beter geplaatst zal zijn om technische oplossingen te bedenken voor een acuut probleem en vervolgens haar adviezen te gaan verdedigen. Maar wanneer het gaat over belangrijke thema's zoals duurzame ontwikkeling, ben ik ervan overtuigd dat dit best op Mina-Raad wordt behandeld.

Ook wanneer we het openbaar vervoer gaan benaderen vanuit het concept en binnen het kader van duurzame ontwikkeling, dient het overleg te gebeuren binnen Mina-Raad. In samenspraak met de verschillende sociale partners kan het dan bijvoorbeeld gaan over de grote vragen die we ons stellen bij het onderwerp mobiliteit: wat zijn de prioriteiten in het beleid, hoe integreren we hierin het begrip ruimtelijke ordening, ... Kortom, alles wat aanleiding kan geven tot een maatschappelijke discussie, zonder verregaande techniciteit.

Uiteraard kunnen de verschillende technische raden wel adviesvoorbereidend of -uitvoerend gaan werken. Zij worden met andere woorden in het debat gevraagd hun visie te geven voor het dossier bij Mina op tafel komt of nadat het de Raad heeft verlaten. In die zin kunnen die nieuwe raden inderdaad complementair werken. Daarbij dient het maatschappelijk debat evenwel voor Mina-Raad voorbehouden blijven.

In zijn inauguratietoespraak hield ondervoorzitter Hubert David een pleidooi voor een verdere Europese dimensionering van de Milieu- en Natuurraad Vlaanderen. Hoe belangrijk is die oriëntering naar Europa?

Als lid van de Europese Gemeenschap, kan een land als België in haar milieubeleid zeker geen lakser wetgeving dan de overige lidstaten aannemen. Integendeel, vaak is een strengere wetge-

ving zelfs aangewezen. We stellen vast dat Europa met de Europese richtlijnen meer en meer aan belang wint. Het probleem is alleen dat de lidstaten daar onvoldoende regelgeving aan toevoegen. Ze houden vaak allemaal vast aan hun eigen wetgeving. Eigenlijk is het voor een land onzinnig te gaan werken aan een eigen wetgeving, wanneer deze reeds bestaat op Europees niveau. Het is belangrijk te weten waar Europa mee bezig is om daar op buitenlandse zaken in te kunnen participeren. Hier kan Mina dan wel haar rol spelen.

Vaak merken we dat Vlaanderen tekortschiet in het halen van Europese doelstellingen en normen inzake milieu. Het meest actuele voorbeeld is de Europese richtlijn inzake de zuivering van het stedelijk afvalwater. Zijn wij nu de slechte leerling of is Europa de slechte leermeester?

Je moet natuurlijk rekening houden met de situatie waarin Vlaanderen zich bevindt. Wij zijn heel dicht bevolkt. Je kan dan geen vergelijkingen maken met andere landen op vlak van milieu. Bovendien stelt Vlaanderen, als vrij klein onderdeelje in heel die Europese structuur, internationaal niet zo veel voor. Politiek wegen we ook niet zwaar. Bijkomend probleem is de federale structuur van België. Sommige wetgevingen en normen zijn anders in Wallonië of Vlaanderen. Buitenlandse zaken dient dan om standpunten naar voren te brengen.

Enerzijds vertrekken we van een zeer moeilijke uitgangspositie, anderzijds heeft men in Europa onvoldoende kennis gehad van Vlaanderen wanneer men de diverse normen aan het opstellen was. Door op dat moment niet aan te geven dat wij die normen onmogelijk kon halen, hebben wij onszelf in problemen gebracht. Iedereen, ook ikzelf, wist reeds bij aanvang dat Vlaanderen nooit de richtlijnen inzake de zuivering van het stedelijk afvalwater konden halen. Als ik dat al wist, waarom wist de regering dat dan niet en hebben ze dit in godsnaam toegelaten? Het antwoord is eenvoudig, maar daarom niet aangenaam: gebrek aan kennis. Gewoon niet weten waar het over ging. Tot 20 jaar geleden heeft Vlaanderen dan ook een slecht beleid gevoerd. Ik denk dat we pas goede leerlingen zullen zijn wanneer het gaat over realistische richtlijnen, die we ook kunnen halen.

Let wel, ik maak niemand een verwijt. De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) niet, Aquafin niet, de regering niet. Door de complexe structuur in Vlaanderen en het falen van het beleid in het verleden, kan men zoiets niet op korte termijn gaan bijsturen, zelfs niet met veel geld.

Ondertussen neemt het maatschappelijk belang van het leefmilieuthema hand over hand toe. Natuur en milieu staan steeds hoger op het lijstje met aandachtspunten van iedere Vlaming. Daarbij kan men zich dan wel de vraag stellen of het groeiend belang een parallelle stijging van de werkmiddelen voor de sector met zich mee zal brengen.

Ik begrijp zeer goed wat u bedoelt. Die financiering is zeker nog altijd een probleem. Maar laten we niet vergeten dat de vorige minister van Leefmilieu, Theo Kelchtermans, reeds een ongehoofde inspanning heeft gedaan om de milieubeweging structureel middelen te geven, terwijl dat helemaal niet zo evident was (sic). Ook

Mina-Raad heeft vier bijkomende krachten gevraagd en gekregen.

Nu, ik ben milieu-minded, dus van mij mogen er meer middelen, om een nog betere structurele ondersteuning te bekomen, vrijgemaakt worden. Daarnaast kan ik me niet van de indruk ontdoen dat de milieubeweging op tien jaar tijd ook veel professioneler geworden is. Er is al heel wat veranderd en in de goede zin. Natuurlijk moet zij nog meer middelen krijgen. Dat vormt een complex probleem en impliceert ook de vraag naar efficiënte werking van de milieubeweging.

Laten we het tenslotte nog even hebben over de toekomst. Denkt u dat milieubescherming en economische groei blijvend verzoenbaar zijn? Of moet er uiteindelijk een keuze gemaakt worden tussen meer welvaart en meer welzijn?

Ik vermoed inderdaad dat we uiteindelijk voor die keuze zullen komen te staan. In ieder geval zullen we vermoedelijk anders moeten gaan leven. Ik denk bijvoorbeeld aan het gebruik van andere, duurzame materialen en het creëren van minder behoeften. Daar moet aan gewerkt worden en ik stel vast dat dit niet echt gemakkelijk is. Hoe zal men zich in toekomst op een behoorlijke en verantwoorde manier verplaatsen naar het werk, bijvoorbeeld. Men zal zich sneller tevreden moeten stellen met hetgeen men heeft. Het valt niet te ontkennen dat we momenteel met z'n allen in een productiemaatschappij leven. Verandering dringt zich dringend op. Men zal ertoe gedwongen worden. Meer en meer zullen we evolueren naar een cultuurmaatschappij en die evolutie is nu al voelbaar bij de jongere generatie. Ik bemerk onder hen toch een andere ethiek: meer cultuurwaarden, minder consumptie, ...

In al deze veranderingen lijkt me dan ook een belangrijke taak voor de milieubeweging weggelegd. Al is dat natuurlijk nog niet voor morgen.

Consultatieronde voorontwerp Federaal Plan

tekst: Saar Van Hauwermeiren

De voorbije twee maanden liep de consultatieronde over het voorontwerp van federaal plan inzake duurzame ontwikkeling.

Tijdens dat openbaar onderzoek werden de bevolking en een aantal instellingen, waaronder de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO), Mina-Raad, Kamer en Senaat, Gewest- en Gemeenschapsregeringen geraadpleegd, voor het plan ter goedkeuring aan de regering wordt voorgelegd. Nooit eerder werd er op federaal vlak een dergelijke raadpleging over een geïntegreerd beleidsplan georganiseerd. Via het openbaar onderzoek wil de overheid het democratische gehalte van de politieke besluitvorming verhogen en de politieke participatie van alle groepen in de samenleving versterken.

Ter herinnering ...

Met het beëindigen van de consultatieronde wordt een belangrijk deel van de derde fase in het proces rond het totstandkomen van het federaal plan duurzame ontwikkeling afgesloten. In een eerste fase werd namelijk ter voorbereiding een analyse gemaakt van het reeds gevoerde beleid en van de toekomstige ontwikkelingen. Dat gebeurde via het federaal rapport inzake duurzame ontwikkeling. Deze taak werd toevertrouwd aan het Federaal Planbureau. In de tweede fase werkte de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO) het voorontwerpplan uit. De ICDO bestaat uit ambtenaren van de verschillende federale departementen, en uit vertegenwoordigers van de gewesten en gemeenschappen.

Het beleidsvoorbereidend werk werd dus toevertrouwd aan de administratie. Het is pas na de derde fase, de raadplegingen, dat de politieke verantwoordelijken zich over het plan zullen uitspreken. Na afloop van de inspraak- en adviesronde zal de ICDO het voorontwerpplan eerst omwerken tot ontwerpplan, rekening houdend met de uitgebrachte adviezen. De milieubeweging vindt dit alles behalve een optimale proce-

dure, gezien ICDO rechter en partij is bij het interpreteren van de amendementen die uitgaan van de bevolking. De administratieve voorbereiding van het plan wordt afgesloten wanneer de ICDO haar ontwerpplan, samen met de uitgebrachte adviezen, overmaakt aan de Ministerraad. Het is op basis van dit ontwerpplan dat in een vierde fase de eigenlijke besluitvorming zal plaatsvinden en het definitieve plan uiteindelijk bij in Ministerraad overlegd Koninklijk Besluit zal worden vastgelegd. Het plan zal ertoe moeten bijdragen dat het begrip duurzame ontwikkeling concrete inhoud krijgt, dat algemene doelstellingen worden vertaald in specifieke beleidsmaatregelen.

Wat denkt de milieubeweging?

Bond Beter Leefmilieu heeft via verschillende wegen haar mening over het voorontwerpplan gekanaliseerd. Dit gebeurde in eerste instantie via het advies van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling en het advies van de Mina-Raad. Bovendien werkte BBL mee aan drie bezwaarschriften: een eigen bezwaarschrift, een bezwaarschrift van het Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO), en een gemeenschappelijk standpunt van de vier milieufederaties. Het eigen bezwaarschrift werd op punt gesteld op basis van de inbreng van lidorganisaties tijdens een forumdag op 11 maart, ingericht door BBL in samenwerking met Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling, het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties (OIVO), BRAL, en GAP-Ecoteams.

Bij het vertalen van het voorontwerpplan naar een breder publiek toe, bleek al gauw dat de tekst onvoldoende toegankelijk is. Een begrijpelijke samenvatting per hoofdstuk zou al een hele stap vooruit zijn. Bovendien is het minste wat men van een plan mag verwachten dat er duidelijke schema's in vervat zitten van doelstellingen, maatregelen, middelen en verantwoordelijken. Gezien de ontoegankelijkheid van de tekst is een termijn van twee maanden voor de raadpleging dan ook erg krap om een degelijke terugkoppeling te kunnen realiseren naar de lidorganisaties. In wat volgt een kleine greep uit de vele bedenkingen die BBL heeft bij het voorontwerpplan.

Welke middelen?

Het voorontwerpplan is duidelijk niet wat de milieubeweging ervan verwacht had. Natuurlijk is het wel een eerste stap voor de federale regering om duurzame ontwikkeling als beleidskader te gaan hanteren. Maar het is duidelijk dat er te weinig middelen waren om de opdracht tot een goed einde te brengen, en dat de departementen weinig vertrouwd zijn met een planning op mid-

dellange en lange termijn. Het voorontwerpplan is een administratief-technisch document geworden waarin weinig politieke keuzes worden gemaakt. Er worden geen prioriteiten vastgelegd, amper kwantitatieve doelstellingen geformuleerd, en het meest storende is wel dat het voorontwerpplan niet ingaat op de gevolgen voor de begroting van de voorgestelde maatregelen. Er wordt nergens aangegeven hoeveel middelen er nodig zijn om bepaalde acties uit te werken. Er wordt ook niet duidelijk gesteld wat de rol is van de verschillende maatschappelijke actoren in het realiseren van de doelstellingen.

Link met andere beleidsniveaus ontbreekt

Het voorontwerpplan legt te weinig linken met andere dan de federale beleidsniveaus. De internationale dimensie van duurzame ontwikkeling is een van de grote afwezigen in het voorontwerp. Dit geldt zowel voor de Europese context als voor de mondiale verdelingsaspecten. Verder worden er veel te weinig verbanden gelegd met bevoegdheden van gewesten en gemeenschappen. Het voorontwerp is er duidelijk ook niet in geslaagd om de kortetermijndoelstellingen in te passen in de lange termijn. Er werd helemaal geen streefbeeld opgenomen rond langetermijndoelen. Het formuleren van doelstellingen op middellange termijn gebeurt ad hoc, voornamelijk waar er internationale afspraken of akkoorden zijn, zoals bijvoorbeeld op het vlak van de CO2-reducties. Bovendien worden vele maatregelen op de lange baan geschoven: er zullen allerlei werkgroepen opgericht worden om te onderzoeken of maatregelen wenselijk zijn, er zullen plannen opge maakt worden, ...

Rechtvaardige verdeling van de milieugebruiksruimte

Het voorontwerp wekt de indruk dat er enkel gekozen wordt voor projecten waarbij positieve effecten op milieu- én socio-economisch vlak tegelijk gerealiseerd worden. Men negeert daarbij echter dat er om bepaalde doelstellingen te kunnen realiseren, radicalere keuzes nodig zijn en dat er voor de sociale - en milieuaspecten zeker inhaalbewegingen nodig zijn. Twee dimensies van duurzame ontwikkeling die belangrijk zijn voor de milieubeweging komen in het voorontwerpplan niet voldoende tot uiting: grenzen aan de draagkracht van het milieu, zowel aan de 'input'-zijde - energie en grondstoffen - als aan de 'output' - absorptiecapaciteit -, en rechtvaardigheid, met name dat elke wereldburger gelijke rechten op de globale milieugebruiksruimte kan laten gelden. Verder is het voor de milieubeweging duidelijk dat er dringend een visie moet worden ontwikkeld met betrekking tot de toepassing van het voorzorgsbeginsel. Dit beginsel wordt wel vermeld in het voorontwerpplan, maar er is geen duidelijke visie omtrent de toepassingscriteria ervan. Van een concretisering van dit beginsel via duidelijke regels voor de aansprakelijkheid voor milieuschade is er ook geen sprake.

Verantwoordelijkheid van producenten

Wat het thema 'consumptie en productie' betreft, gaat de aandacht bijna uitsluitend uit naar de keuze van de consumenten, terwijl de verantwoordelijkheid van de producenten nauwelijks aan bod komt. Er wordt veel aandacht besteed aan voedingsproducten, terwijl andere productgroepen niet of nauwelijks aan bod komen.

advies

Bovendien is het thema heel vaag uitgewerkt. Er ontbreekt duidelijk een algemeen kader voor een geïntegreerd productbeleid, waarbij diverse instrumenten op elkaar afgestemd dienen te worden: productnormen, heffingen, subsidies, milieutaks, BTW-differentiatie, producentenverantwoordelijkheid, labels, etikettering, informatie en educatie.

Landbouw en biodiversiteit

Het thema 'landbouw - mariene milieu - biodiversiteit' in het voorontwerpplan is op zich een vreemde combinatie van onderdelen die tot een aantal tekortkomingen leidt. Zo wordt bijvoorbeeld de impact van de landbouw op de luchtkwaliteit (bijvoorbeeld verzuring door ammoniakuitstoot) ongemoeid gelaten. De impact van de landbouw op de aantasting van het grondwater, verdroging en versnippering wordt niet aangeraakt. Het beleid ten aanzien van biodiversiteit wordt nagenoeg volledig verengd tot de problematiek van genetisch gemanipuleerde organismen. Bovendien wordt het aquatische milieu in het plan volledig gereduceerd tot het mariene milieu en wordt de impact van het Belgische beleid op de biodiversiteit in andere landen buiten beschouwing gelaten. Denken we maar aan de invoer van tropisch hardhout of de export van schadelijke bestrijdingsmiddelen. Wat het landbouwbeleid betreft stelt de hervorming van het Europese landbouwbeleid extra uitdagingen door de complexe bevoegdheidsverdeling. Zo is het uitkeren van de directe inkomenssteun een federale bevoegdheid, terwijl de handhaving van milieuraandoorwaarden en het stimulerend beleid ten aanzien van milieumaatregelen binnen de landbouw een gewestelijke materie is. De milieubeweging vindt dat de moeilijke bevoegdheidsverdeling geen argument mag zijn om de koppeling van het uitbetalen van directe inko-

menssteun - federale materie - aan het naleven van bepaalde milieuvoorwaarden - gewestelijke materie - achterwege te laten.

Energie

Inzake rationeel energiegebruik (REG) koestert de federale regering een ambitieus voornemen: de terugdringing van het Belgisch energieverbruik per inwoner met 7,5 procent in 2010 tegenover referentiejaar 1990. Deze strategische doelstellingen worden echter los geformuleerd van langetermijndoelstellingen rond het inperken van het primair energiegebruik binnen de Belgische milieugebruiksruimte. De planning om de strategische doelstellingen te bereiken ontbreekt: waar is het plan voor een doorgedreven REG-aanpak bij alle doelgroepen, voor de promotie van hernieuwbare energie? Op welke manier zal de federale regering samenwerken met de gewesten? Welke mix van beleidsinstrumenten zal men voor welke doelgroepen inzetten? Hoe groot zal het personeelskader zijn dat deze plannen zal moeten uitvoeren? Ook de voorgestelde indicatoren voldoen niet. Het zijn energie-indicatoren, maar geen indicatoren voor duurzame ontwikkeling. Dat wil zeggen dat ze wel een beeld bieden van de evoluties in de energiesector, maar geen betrekking hebben op de eindenergiegebruikers. Indicatoren voor duurzame ontwikkeling voor de energiesector zullen moeten aanduiden met welke efficiëntie, via welke duurzame energiebronnen de energiediensten - koeling, verwarming, verlichting, aandrijving, ... - aan de diverse categorieën van eindgebruikers worden geleverd.

Internationaal beleid

Bij de probleemstelling rond internationale handel en samenwerking, wordt de 'ecologische voet-

afdruk' van het Noorden op het Zuiden niet in de analyse opgenomen. Bij voorstellen rond maatregelen wordt er bijgevolg te weinig aandacht besteed aan de coherentie tussen het handelsbeleid en het beleid inzake internationale samenwerking. Het voorontwerp is weinig kritisch wanneer het gaat over de liberalisering van de handel. Voor de milieubeweging is het duidelijk dat de toegang van de ontwikkelingslanden aan de vrijhandel niet automatisch leidt tot een verbetering van de levensomstandigheden en van het milieu in die landen. Een grondige evaluatie van de gevolgen op duurzame ontwikkeling van de uitvoering van de huidige WTO-regels en een herziening van de gehele WTO dringen zich op. De aandacht voor leefmilieu mag zich niet beperken tot het comité 'handel en leefmilieu' van WTO; duurzame ontwikkeling moet het kader zijn voor de volledige WTO-werking. Er moet duidelijk gesteld worden dat de WTO-regels de multilaterale leefmilieuakkoorden moeten respecteren. Gezien de sterke link die er bestaat tussen de buitenlandse schuld en de ecologische schuld, zou de Belgische internationale samenwerking een inspanning moeten leveren om de ecologische schuld die opgebouwd werd ten opzichte van de ontwikkelingslanden mee in rekening te brengen bij het ontwerpen van visies, het opstellen van actieplannen en het zoeken naar oplossingen voor het schuldenprobleem.

Fiscaal beleid

In het voorontwerp wordt duidelijk gepleit voor een vergroening van de fiscaliteit. Er wordt een grondige uitwerking van een rapport hierover vooropgesteld door een werkgroep, waarbij eerst en vooral een inventaris zal worden opgesteld van alle fiscale vrijstellingen en verminderingen die in strijd zijn met duurzame ontwikkeling. Ondanks dit goede initiatief, vermeldt het voorontwerpplan geen concrete maatregelen, noch een termijn voor implementatie. In ieder geval zou het Belgisch EU-voorzitterschap in 2001 moeten aangegrepen worden om de energie-CO₂-belasting te verdedigen op Europees niveau. Verder valt op dat de ecotaks in het voorontwerp wordt doodgezwegen. Nochtans is de milieubeweging ervan overtuigd dat een heractivering ervan voor bijvoorbeeld drankverpakkingen dringend nodig is. Ook de vrijstelling van ecotaks voor bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundige toepassingen moet opgeheven worden, en andere bestrijdingsmiddelen moeten aan de taks worden onderworpen. Verder wordt er niets gezegd over het fiscale instrument in de financiële sector. De overheid zou bijvoorbeeld groene spaar- en beleggingsfondsen kunnen aanmoedigen door een vrijstelling van roerende voorheffing toe te kennen op renten en dividenden uit groene beleggingsfondsen en groene financiële instellingen. Ook de haalbaarheid van een belasting op speculatieve geldstromen, de zogenaamde Tobin-Taks, dient onderzocht te worden.

Participatie ruim definiëren

Tot slot stelt de milieubeweging vast dat het participatiebeginsel in het voorontwerp wel erg eng ingevuld wordt. De realisatie van duurzame ontwikkeling vereist een voortdurende actieve betrokkenheid van de bevolking. Dat gaat verder dan raadpleging alleen, het veronderstelt ook

meer actiegerichte vormen van participatie. Duurzame ontwikkeling is een continu proces, dat in geen geval beperkt mag blijven tot de huidige, veel te korte en onvoldoende gestoffeerde raadplegingsprocedure naar aanleiding van het voorontwerpplan. ■

De meest kostbare kaart is gratis.

STAD LEUVEN PAKT UIT MET HAAR LOKALE AGENDA 21

Woont u (binnenkort) ook in een duurzame gemeente?

Tekst: Stefaan Claeys

Op 08 oktober 2000 trekken we met z'n allen opnieuw naar de stembus, ditmaal voor de gemeenteraadsverkiezingen. Niet zonder belang, want bij die gelegenheid worden er opnieuw afspraken gemaakt voor de komende zes jaren. Het Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO) roept de gemeenten op om werk te maken van een Lokale Agenda 21, een lokaal actieplan voor een duurzame gemeente. Milieurama ging een kijkje nemen in Leuven, waar het stadsbestuur nu reeds twee jaar werkt aan een Lokale Agenda 21. In een volgend nummer gaan we dieper in op het memorandum dat Bond Beter Leefmilieu voorbereidt naar aanleiding van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen.

Ruim drie jaar geleden ontving het stadsbestuur van Leuven een brief van haar collegae in Nakuru, een stad ergens in het hoogland van Kenia. Of Leuven het niet zag zitten om samen te werken rond duurzame ontwikkeling. Nakuru was in het kader van een VN-project immers van start gegaan met 'Localising Agenda 21' en werd daarbij begeleid door de Katholieke Universiteit Leuven. Doel van dit project was het opstellen van een strategisch structuurplan voor het uit haar voegen barstende Nakuru, waarbij onder andere een uitgebreide consultatieronde met de bevolking ingebouwd werd.

Duurzaam: lokaal én mondiaal

Nakuru gaf hiermee gevolg aan de oproep van de VN-conferentie rond milieu en ontwikkeling (UNCED, Rio 1992) om Agenda 21 om te zetten in een lokaal actieplan. In Agenda 21 van UNCED staat beschreven hoe de wereld zich kan ontwikkelen op een ecologisch verantwoorde, sociaal rechtvaardige en economisch haalbare manier. Milieu- en ontwikkelingsproblemen én Noord-Zuidrelaties werden voor het eerst als onlosmakelijk aanzien. Het doel is te voorzien in eenieders behoeften zonder de kansen van de komende generaties te hypothekeren. Steden en gemeenten, die met hun beleidsniveau het dichtst bij de bewoners staan, werden uitgenodigd om een eigen Lokale Agenda 21 (LA21) op te stellen. Doel is om in samenwerking met alle geledingen van de lokale samenleving acties uit te werken die duurzame ontwikkeling plaatselijk concreet maken.

De stad Leuven ging positief in op het verzoek van Nakuru en besliste in één adem om van start te gaan met een eigen LA21. Voor de opmaak van de Leuvense Agenda werd een overeenkomst afgesloten met Bond Beter Leefmilieu. BBL zorgt concreet voor extern advies en begeleiding.

Centrale vraag bij het opstellen van de Leuvense LA21 is "Welk Leuven willen we in de eenentwintigste eeuw, voor onszelf en voor onze kinderen?" In het proces van Lokale Agenda 21 worden inwoners, verenigingen en bedrijven uitgenodigd om hier creatief aan mee te werken. Cruciaal is het besef dat lokaal handelen een mondiale impact heeft en omgekeerd, dat het door lokaal handelen mogelijk is de plaatselijke en mondiale problemen - broeikaseffect, vervuiling, lange-afstandstransport, armoede, ontwikkeling, Noord-Zuidverhouding, ... - aan te pakken.

Duurzaam Le(u)ven

Een eerste stap in de opmaak van de LA21 voor Leuven bestond erin de duurzaamheid van de stad

Lokale Agenda 21 Leuven in de praktijk

In de Leuvense Lokale Agenda 21 staan 10 thema's centraal:

te doorlichten. Een eerste inventaris wees op reeds bestaande 'duurzame beleidsmaatregelen', zoals de spectaculaire resultaten op het vlak van afval -een daling met 20 procent op vijf jaar tijd, tegenover een stijging in de rest van Vlaanderen-, het computerrecyclagecentrum, de vernieuwende Noord-Zuidsamenwerking met de stad Nakuru, de positieve aanpak van de fietsenproblematiek met Velofietsenverhuur en fietsenlichtjesactie van de politie - bij rijden zonder licht krijg je de eerste keer geen boete maar een lichtje -, het terugdringen van pesticidgebruik bij de groendienst, het niet gebruiken van tropisch hardhout door de eigen stadsdiensten, de 'open inspraakronde' bij het opstellen van het jeugdwerkbeleidsplan, ...

Op basis van deze inventaris en van een uitgebreide bevraging van stadsdiensten, adviesraden, verenigingen en instellingen werd een eerste actieplan uitgewerkt. Het bevat een aantal zeer concrete projecten en thema's waarmee het stadsbestuur gestalte wil geven aan duurzame ontwikkeling. Een stuurgroep met vertegenwoordigers van het schepencollege, verschillende stadsdiensten en BBL coördineert het project.

Uitbreiding en verbreding

Na een eerste jaar van voornamelijk interne werking is de Lokale Agenda in 1999 uitgebreid tot allerlei projecten met actieve betrokkenheid van Leuvense bewonersgroepen en verenigingen. Sinds enkele maanden wordt er ook regelmatig aandacht besteed aan de Lokale Agenda in het huis-aan-huis bedeelde gemeenteblad Info Leuven en op de website van de stad: <http://www.leuven.be>.

In de toekomst staat de verbreding van de Lokale Agenda op het programma. Door het oprichten van een 'Platform Lokale Agenda 21' en een doorgedreven communicatiebeleid zal de Lokale Agenda zich meer naar de Leuvenaars zelf richten. In het Platform LA21 wordt eenieder die mee wil werken aan een duurzaam Leuven uitgenodigd om de Lokale Agenda in de toekomst verder vorm te geven. Eigen initiatieven vanuit de bevolking zullen in de toekomst extra gestimuleerd worden.

VODO en DO

In Vlaanderen maken tal van gemeenten reeds werk van een duurzaam lokaal beleid. Dit gebeurt mee onder impuls van het Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO), dat in een eerste fase (1992-1996) het Klimaatverbond bij de Vlaamse gemeenten heeft gepromoot en in een tweede fase (sinds 1997) met het "Steunpunt Lokale Agenda 21" ondersteuning biedt aan gemeenten bij de uitwerking en de uitvoering van LA21. Hoewel er geen sluitend recept voor handen is en plaatselijke initiatieven en ideeën fundamenteel zijn in het hele planningsproces van een Lokale Agenda 21, zet VODO toch een aantal stappen op een rij, voortgaande op ervaringen in binnen- en buitenland.

Meer informatie kan men dan ook bij hen bekomen op volgend adres: Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO), Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel, tel. 02/539.26.20.

1. Interne milieuzorg

Wil de stad duurzaam evolueren, dan moet ze natuurlijk zelf het goede voorbeeld geven. Daarom werd een speciale werkgroep opgericht die de volledige stadsadministratie doorlicht en waar mogelijk veranderingen doorvoert. De eerste resultaten betreffen een volledige omschakeling in gebruik naar kringlooppapier, een verder doorgedreven selectieve inzameling in de kantoren, standaard recto/verso kopiëren, de aankoop van dienstfietsen voor het personeel, ... De omschakeling van blikautomaten naar flesjesautomaten staat eveneens op het programma.

2. Samenwerking Nakuru-Leuven inzake het herwaarderingsproject Flamingowijk Nakuru

De samenwerking met de Keniaanse stad Nakuru was de directe aanleiding voor Leuven om ook met een Lokale Agenda van start te gaan. De samenwerking tussen Leuven en Nakuru wil zich vooral toespitsen op inhoudelijk vlak, met wederzijdse uitwisseling van kennis en ervaringen. Zo zal Leuven een cursus kassei-leggen inrichten voor de Nakurese technische dienst. En Nakuru heeft de voorbije jaren een Strategisch Structuurplan opgesteld met ruime consultatie van de bevolking, een opdracht die zich ook in Leuven aandient. Het samenwerkingsverband Leuven-Nakuru is aangesloten bij het LA21 Charters-project van de internationale vereniging Towns & Development.

3. Aanleg van een geboortebos

In beide steden zal vanaf het jaar 2000 een zogenaamd geboortebos worden aangelegd. Deze band tussen leeftijdsgenoten biedt verschillende mogelijkheden voor latere uitwisselingsprojecten - bijvoorbeeld pennen-vrienden, bezoek, themalessen op school, ... -. In 1999 werd een geschikte locatie voor het Leuvense geboortebos aangewezen en werd een bosbeheersplan opgesteld.

4. Duurzaam bouwen en wonen

Wonen in woonkernen biedt verschillende voordelen op het vlak van duurzame ontwikkeling: beperking van de mobiliteitsvraag door de nabijheid van verschillende functies, beperking autobezit door aanwezigheid van een ruim aanbod openbaar vervoer, vrijwaring van de open ruimte buiten de woonkernen, ... Daarom wordt een actief beleid gevoerd om het wonen in de woonkernen aantrekkelijker te maken, met initiatieven als renovatie, groenaanleg, creatie van binnentuinen, organisatie van de openhuizendag, ... Daarenboven wordt duurzaam bouwen gepromoot door de organisatie van cursussen voor kandidaat-(ver)bouwers.

5. Geïntegreerd waterbeleid

De uitwerking van een integraal waterplan voor de stad Leuven is één van de prioritaire acties inzake duurzame ontwikkeling. Het Integraal Waterplan wil alle betrokken partners rond de tafel brengen om rioleringsbeleid, waterzuivering, bestrijding van wateroverlast en ecologisch herstel van waterlopen zo veel mogelijk op elkaar af te stemmen.

6. Project buitengewone buurt

Acht Leuvense wijken hebben de handen in elkaar geslagen om samen te werken aan een leefbare en reine buurt. Afval vormt daarbij een zeer belangrijk aandachtspunt. De verschillende wijkcomités en de bewoners willen komaf maken met zwerfvuil en willen de medebewoners wijzen op de bestaande sorteerregels. Tegelijkertijd is het de bedoeling om de afvalberg te verkleinen. Ook de lokale winkeliers worden bij dit project betrokken. Verschillende stadsdiensten, de sociale huisvestingsmaatschappij Dijledal, het NCMV, Colruyt en de intercommunale Interleuven ondersteunen dit initiatief volmondig. De Koning Boudewijnstichting heeft het project 'buitengewone buurt' erkend en steunt het financieel. Huisbezoeken, aangepaste afvalophalingskalenders, de actie 'afvalarm winkelen', nieuwe afvalhokken, ... zijn slechts enkele van de vele initiatieven die in het kader van dit project georganiseerd worden.

7. Leuven fietsstad

Fietsers krijgen voorrang in Leuven. De voorbije jaren zijn heel wat veranderingen zichtbaar geworden in het straatbeeld: er werden ruim 1.000 fietsenstallingen bijgeplaatst, her en der worden verkeersdrempels aangelegd, straten met eenrichtingsverkeer worden waar mogelijk in beide richtingen opengesteld voor fietsers, ... Het stadsbestuur participeert daarnaast samen met de universiteit in 'Velo', een tewerkstellingsproject waar oude fietsen hersteld worden en tegen een lage prijs verhuurd worden aan studenten. Studenten kunnen er ook zelf terecht om aan hun fiets te sleutelen. De jeugddienst van de stad organiseert een fietsenproject dat specifiek gericht is op kansarme jongeren. Door speelse activiteiten wordt hen geleerd de fiets te ontdekken en hun mannetje te staan in het verkeer.

8. Afval en grondstoffen

Het Leuvense afvalbeleid heeft de voorbije jaren heel wat veranderingen ondergaan. De selectieve inzameling is volledig uitgebouwd en de inzamel- en verwerkingskosten worden nu doorgerekend per zak. Dankzij de actieve promotie van het thuiscomposteren worden ook reële preventieresultaten geboekt. Niet alleen de hoeveelheid restafval is sterk afgenomen, maar ook de totale hoeveelheid afval.

In samenwerking met de universiteit introduceerde de stad de herbruikbare beker. Alle organisatoren van feesten en fuiven kunnen die gratis ontlenden. In toekomst worden allerlei sensibiliseringsactiviteiten rond afvalpreventie gepland. Een premie voor wie katoenen luiers gebruikt in plaats van wegwerpluiers, staat alvast op het programma.

9. Terugdringen gebruik bestrijdingsmiddelen

In het kader van het Leuvense milieuconvenant is een actieplan opgesteld met als doelstelling een reductie van het pesticidgebruik door de eigen stadsdiensten met 25 procent ten opzichte van het referentiejaar 1996. Centraal staat het overschakelen naar milieuvriendelijke producten en het concretiseren van alternatieve bestrijdingsmethoden.

10. Rationeel energiegebruik

Bij (ver)bouwdossiers wordt zo veel mogelijk aandacht geschonken aan energiebesparing. De stad gaat bijvoorbeeld heel wat verder dan de wettelijke isolatienormen.

De energieboekhouding van de stad werd tot 1994 jaarlijks opgesteld. Voor de laatste jaren zijn er geen gegevens meer beschikbaar. Met de ondertekening van het milieuconvenant worden opnieuw grootse plannen gekoesterd. Samen met een externe partner zal een volledig energiezorgsysteem worden opgestart voor alle stadsgebouwen, met systematische opvolging van het energieverbruik en daarnaast audits en gepaste investeringen.

tekst: Martine Langen

Zonne-energie: informatie en experimenten, Provinciaal Instituut voor Milieu-Educatie PIME, Lier, tel. 015/31.95.11, 1999, 36 p., 100 BEF voor leerkrachten (plus verzendingskosten).

Het lessenpakket zonne-energie werd opgesteld naar aanleiding van de installatie van zonne-energiesystemen in de tuin van het PIME. Het pakket bestaat uit een informatief luik en een luik met eenvoudige experimenten die de omzetting van zonlicht naar warmte of elektriciteit illustreren. Het is vooral bruikbaar voor de lessen technologische opvoeding van de eerste graad.

Vervuiling van het milieudebat: een milieusceptisch essay, Wybren Versteegen, uitgeverij Nieuwezijds, Amsterdam, 1999, 124 p., ISBN 90-5712-041-0, 398 BEF, boekhandel.

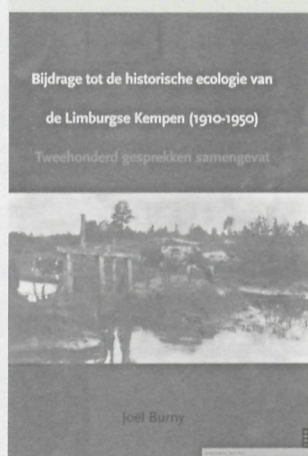
Kritische reflectie over de rol van de milieubeweging en de manier waarop zij communiceert rond milieuproblemen. De auteur heeft vooral moeite met de doemscenario's die geregeld de kop opsteken zoals de stervende bossen door de zure neerslag, de toename van huidkanker door de verdunning van de ozonlaag, de smeltende ijskappen en hevigere orkanen doordat het klimaat verandert, en het gebruik van bestrijdingsmiddelen, dat de mannelijke vruchtbaarheid doet afnemen. De auteur probeert de doemscenario's van hun overdreven kanten te ontdoen. Ook de idee dat inheemse volkeren op een ideale manier omgingen met natuur en milieu wordt ontkracht. Kortom: een aanrader die stof tot nadenken biedt voor elke groene denker of doener.

Bentische zoetwateralgen in Nederland, J. Simons, G.M. Lokhorst en A.P. van Beem, KNNV uitgeverij, Utrecht, 1999, 280 p., ISBN 90-5011-128-9, gebonden 125 gulden, boekhandel.

Deze geïllustreerde uitgave met foto's in kleur en zwart/wit geeft in twee delen een overzicht van de algenwereld van zoet water. Bentische algen zijn microscopisch kleine algen die zich aan waterplanten of stenen hebben gehecht. Deel één beschrijft de biologie van die algen, met een belangrijk onderdeel over de wisselwerking tussen die algen en (andere factoren van) de waterkwaliteit van poelen, sloten en vijvers. Het handboek is echter vooral een identificatieboek voor bentische algen. Deel 2 omvat alle informatie en afbeeldingen teneinde deze 250 in Nederland aangetroffen algen te kunnen determineren en biedt zo een goed houvast bij het beoordelen van de waterkwaliteit.

Een vergelijking van de milieubelasting van vlees en vleesalternatieven en de aantrekkelijkheid van de alternatieven voor consumenten, Ministerie van VROM, Den Haag, tel. 00/31/30/600.24.70 bij het distributiecentrum, 1999, 66 p., 29 gulden, publicatiereeks productenbeleid 1999/35.

De VROM wou meer inzicht krijgen in de mogelijkheden om de milieubelasting van de productie en consumptie van vlees te verminderen, zonder toegevingen te doen aan de wensen en eisen van de consument. Uitgaande van de wensen van die consument krijgt de lezer een overzicht van de huidige markt van vlees, vleesalternatieven en ontwikkelingen daarin. Daarna worden drie soorten varkensvlees (gangbaar, agromilieukeur en biologisch) vergeleken en twee soorten vleesalternatieven (soja/tarwe en schimmeleiwit Quorn) vergeleken. Om een milieuvriendelijker consumptie- en productiepatroon te stimuleren moet het aandeel vleesalternatieven toenemen en de milieubelasting ten gevolge van (varkens)vlees afnemen. Een stimuleringsbeleid is hier op zijn plaats.

De milieubibliotheek van BBL

De milieubibliotheek is open elke maandag en dinsdag van 09u30 tot 12u30 en van 13u30 tot 16u30. Bezoekers maken best eerst een afspraak.

De milieubibliotheek biedt je 19.000 boeken en 300 tijdschriften ter inzage aan, naast gratis brochures over een hele reeks milieuthema's. Uitleen kan niet, maar kopies maken wel.

Schriftelijke en telefonische aanvragen en e-mail worden zo snel mogelijk beantwoord.

Meer info bij Martine Langen op tel. 02/282.17.38, fax 02/230.53.89, e-mail milieu.bibliotheek@bblv.be. Ook via de BBL-website <http://www.bondbeterleefmilieu.be> kan je het bibliotheekbestand raadplegen.

De omslag van het platteland : kiezen voor natuur, landschap, water, rust en ruimte; Stichting Natuur en milieu, Milieudefensie en de 12 provinciale Milieufederaties, Utrecht, tel 00/31/30/233.13.28 bij de Stichting, e-mail snm@snm.nl, 1999, 24 p.

Nogmaals over het platteland, maar wel in Nederland, deze brochure van de Nederlandse milieubeweging. Het doel van de milieubeweging is in het hoofdstuk landelijk gebied van de Nederlandse vijfde nota ruimtelijke ordening hun visie over verbrede landbouw ingang te doen vinden. Dit is landbouw die niet alleen voedsel produceert, maar ook landschap, natuur en water beheert. De economische basis van het platteland moet verbreed worden. In deze brochure wordt de nieuwe rol van de landbouw (met bijvoorbeeld meer biologische landbouw), de nieuwe rol van recreatie en de rol van de overheid belicht.

Bijdrage tot de historische ecologie van de Limburgse Kempen (1910-1950): tweehonderd gesprekken samengevat, Joël Burny, uitgave Natuurhistorisch Genootschap in Limburg (Nederland) i.s.m. met Likona, 1999, Maastricht, 211 p., gebonden, ISBN 90-74508-08-1, boekhandel of 950 BEF overmaken op rekeningnummer 000-1616562-57 met vermelding "boek Kempen"

Het boek is een neerslag van gesprekken die de auteur voerde in 1985 die peilden naar de wijze waarop landbouwers in Koersel en Hechtel in de eerste decennia van de 20ste eeuw met het land omgingen. Hiermee is een grote en uit de eerste hand verzamelde hoeveelheid informatie beschikbaar gekomen over het gebruik dat de boeren destijds maakten van de heide en de graslanden in de beekvalleien. Met historische foto's uit de periode 1910-1950 die het landgebruik in deze heidezone onderstrepen. De natuurwetenschappelijke adviezen die voor het beheer van reservaten uit literatuur gepuurd worden, leiden vaak niet tot het voorspelde resultaat. Dit boek laat toe verkeerde inzichten recht te zetten, en zo meer houvast te bieden bij het bepalen van het natuurbeheer voor deze verlaten landbouwgebieden.

Waternverkenningen: een strategie voor de aanpak van microverontreinigingen in communaal afvalwater, RIZA uitgave, tel. 00/31/320/29.84.11, 1999, 97 p. en bijlagen, RIZA-nota 99-027

In dit rapport worden vijf mogelijke varianten in de aanpak van verontreiniging methodisch vergeleken, zowel qua kosten als qua effectiviteit. De vijf varianten zijn: het huidige beleid voortzetten, maatregelen die vooral het volume afvalwater verminderen, maximale eindzuivering, maximale bronaanpak, en maatregelen die geselecteerd zijn op milieurendement en kosteneffectiviteit. Voor de praktijk geeft het rapport een methodische basis voor de bepaling van de effectiviteit van maatregelen, en basisinformatie over emissiebronnen.

Mijnbouw in tijden van globalisering : mens en milieu ondermijnd, uitgave Salto, Antwerpen, tel. 03/237.74.36 bij het Boliviacentrum, e-mail els.cornelis@salto.ngonet.be, 1999, 46 p., 150 BEF plus verzendingskosten.

De nieuwe brochure wil de nefaste gevolgen in Noord en Zuid van één van de meest vervuilende menselijke activiteiten blootleggen. Een pleidooi voor een strengere en meer afdwingbare wetgeving op mijnbouw is nodig, evenals een verminderd gebruik van niet-hernieuwbare grondstoffen. Na een inleidend hoofdstuk over globalisering in de mijnbouw, schetst de brochure aan de hand van sprekende voorbeelden de gevolgen op inheemsens, vrouwen en milieu in diverse landen.

Grote luchthavens en gezondheid, Gezondheidsraad Nederland, Den Haag, tel. 00/31/70/340.75.20, 1999, 179 p., advies nummer 1999/14.

Het verzoek om advies van drie Nederlandse ministers hangt samen met het publieke en politieke debat over de Nederlandse luchtvaartinfrastructuur en het bijzonder met de uitbreiding van de luchthaven Schiphol. De commissie concentreerde zich op gezondheidseffecten ten gevolge van lokale milieufactoren. "Gezondheidseffect" omvat ook aantasting of bevordering van de levenskwaliteit. De raad pleit voor het verenigen van de uiteenlopende visies op gezondheid om zo een consensus te bereiken rond de vooropgezette ontwikkeling. De raad wil de gezondheidseffecten van de uitbreidende luchthavenactiviteit verminderen of in elk geval niet laten groeien en pleit voor de opname van de mobiliteitseffecten.

Boeren beheren de natuur: beheersovereenkomsten, Vlaamse Landmaatschappij, tel. 02/543.72.00, fax 02/543.73.99, Brussel, 1999, 19 p., gratis.

In Vlaanderen is de kogel eindelijk door de kerk en kunnen de landbouwers beheersovereenkomsten afsluiten vanaf begin dit jaar. De beheersvergoedingen worden voor de helft door Europa betaald en voor de helft door Vlaanderen. Er zijn 15 beheerspakketten mogelijk, onderverdeeld in drie groepen. Zorgen voor weidevogels, zorgen voor perceelsranden en zorgen voor bomen, struiken en poelen. De vergoeding en wat het beheer op zich inhoudt komt telkens aan bod.

De stille metamorfose van het Vlaamse platteland, redactie Niek De Roo, Filip De Rynck, Sofie Vandelanoot, uitgeverij die Keure, Brugge, 1999, 163 p., ISBN 90-5751-274-2, 1250 BEF, boekhandel.

Dit verslagboek van een reflectiedag over het platteland bundelt de bijdragen die kunnen helpen om in Vlaanderen tot een meer onderbouwd plattelandsbeleid te komen. Er is sprake van een trend die de aantrekkelijkheid van het platteland als woongebied belangrijker vindt. De aantrekkelijkheid op zich is daarbij belangrijker dan de voorzieningen van sociale en materiële aard. Voor de dorpsamenlevingen op het platteland betekent dit een nieuwe mentaliteit, een nieuwe visie op wat het dorp kan betekenen. Nieuwe bewoners van het platteland blijken immers "stedelingen" te zijn. Stof genoeg dus voor een boeiende discussie over de inhoud en de waarden van de beelden over het platteland.

Efficiënte prijzen voor het verkeer: raming van maatschappelijke kosten van het gebruik van verschillende vervoermiddelen, Centrum voor Energiebesparing en schone technologie CE, Utrecht, tel. 00/31/15/2.150.150, e-mail ce@antenna.nl, 1999, 189 p., 75 gulden, publicatienummer 99.4594.22

Het Nederlands ministerie van Verkeer en Waterstaat wilde inzicht hebben in de mogelijke gevolgen van doorrekening van de maatschappelijke kosten voor de verschillende vervoerwijzen in Nederland. Het CE heeft in opdracht de marginale maatschappelijke kosten gekwantificeerd en in kaart gebracht wat het initiële effect op de vervoersprijzen zou zijn wanneer deze kosten volledig in variabele heffingen zouden worden doorberekend. Dit gebeurde zowel voor het personenvervoer als het goederenvervoer.

Biologische landbouw: recept voor goed mineralenbeheer, DLV Adviesgroep nv i.s.m. Platform biologica en Skal, tel. 00/31/348/49.52.52, 1999, 19 p.

Brochure in het kader van het Nederlands project "introductie van de mineralenboekhouding voor biologische landbouwbedrijven". De resultaten voor de verschillende takken zoals biologische melkveehouderij, biologische akkerbouw en groenteteelt worden grosso modo bekeken. Verder aandacht voor goed management bij (groen)bemesting.

Luchtkwaliteit in het Vlaamse gewest 1998: I. Tekstgedeelte, 178 p.

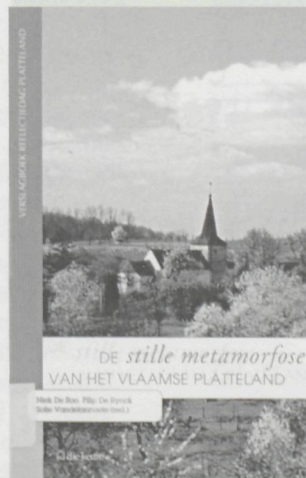
Luchtkwaliteit in het Vlaamse gewest 1998: II. Bijlagen (tabellen, kaarten)

Lozingen in de lucht 1997-1998, 118 p. + tabellen
Drie rapporten bestemd voor een groot publiek, uitgegeven door de VMM, Afdeling informatie, Erembodegem, tel. 053/72.62.11, 1999.

Het eerste rapport beschrijft de algemene toestand van de luchtkwaliteit in het Vlaamse gewest. Naast een overzicht van de meetresultaten van de voornaamste polluenten en de vergelijking met de geldende normen, zijn er ook gebiedsspecifieke studies, bijvoorbeeld in Tessenderlo en Zaventem. Belangwekkend zijn verder de besluiten die VMM trekt uit de resultaten. Het tweede rapport bevat alle meetresultaten in detail. Het derde rapport biedt een interessante opsplitsing per sector van industrie, huishoudens, verkeer, land- en tuinbouw. Daarnaast wordt de relatie gelegd met de problematiek waarbij verschillende stoffen een rol spelen zoals de verzuring, de verdunning van de ozonlaag, en de verontreiniging door fotochemische stoffen.

LEDA: wettelijke en regulerende maatregelen voor duurzaam vervoer in steden, uitgave Langzaam verkeer, Leuven, tel. 016/23.94.65 bij Eliane Kempnaars, e-mail LV@langzaamverkeer.be, 31 p., gratis. Meer info ook op www.leda.org

De brochure bevat 20 minder bekende, maar effectieve wettelijke maatregelen uit verschillende Europese steden. De maatregelen zijn opgedeeld in vijf categorieën: toegangsreguleringen, parkeerbeleid, openbaar vervoer, fietsen en te voet gaan. Nog meer maatregelen in de access-database op diskette, die meer dan 200 wettelijke maatregelen uit 40 toonaangevende Europese steden bevat.

RECYCLEREN: EEN KUNST!

Het NMBS-station Kapellekerk, gelegen in een van de armste wijken van Brussel, namelijk de Marollen, werd vorig jaar tot multicultureel kunsten- en ontmoetingscentrum omgebouwd. Hoewel het nieuwe centrum zich in de onmiddellijke omgeving van de stadskern bevindt, kent de stationswijk grote sociologische en economische problemen: een veelheid aan nationaliteiten, hoge werkloosheid, veel mensen die van een sociale uitkering moeten leven. En dit alles op een steenworp van de 'chique' Zavel.

Info: Recyclart, Ursulinenstraat 25,
1000 Brussel, tel. 02/502.57.34

Sinds enige tijd kan men weer leven ontdekken in deze grootstedelijke woestijn. In het station van Kapellekerk heeft zich immers het project "Recyclart" gevestigd. Het gaat hier om een grootstedelijk piloot-project, in samenspraak met en steunend op de inzet van buurtbewoners, die de stationsgebouwen renoveren om een culturele ontmoetingsplaats te creëren.

"Recyclart" wil zich als een multifunctioneel ontmoetingscentrum profileren met cafés, repetitiezalen voor muzikanten en ateliers voor kunstenaars. Kunst mag niet snobistisch zijn. Cultuur wordt een bindend element tussen individuen om zo mobiliteits-, milieu- en sociale problemen op te lossen. In de tunnels onder het spoor worden voortdurend exposities voorgesteld. Kinderen, jeugd, maar ook top-graffitikunstenaars uit New York hebben eraan meegewerkt.

Dat 50 procent van de jongeren van allochtone origine is, vormt geen probleem. Bedoe-

ling is onder meer renovatiewerken uit te voeren en uit schroot en andere resten meubels te vervaardigen, als werkgelegenheidsverruimende maatregel. Tenslotte rust

het hele project op het principe van communicatie. "Recyclart" is een investering naar de toekomst toe, voor een stad die jaren verwaarloosd werd.

IK WIL NIET STERVEN AAN DE XXSTE EEUW OVER LEVEN IN DE 21STE EEUW

VRT-journalist Dirk Barrez maakt in zijn recente boek *"Ik wil niet sterven aan de XXste eeuw"* een odyssee langs de talrijke problemen en uitdagingen die de mensheid vandaag ontmoet. Van de Kosovo-oorlog tot de dioxinecrisis, via de ecologische rampen die op ons af dreigen te komen tot de groeiende kloof tussen rijk en arm.

Barrez wil met zijn boek de wereld en de problemen van de tijd weer overzichtelijk maken. Als VRT-journalist (Terzake) is hij dag aan dag bezig met dingen die wetenswaardig zijn, maar de vluchtigheid en het gebrek aan samenhang zijn volgens hem vaak groot. Bij het schrijven van zijn boek vertrok Dirk Barrez vanuit de vraag: wat is er nu essentieel? De aarde en al wat er woont: waarmee kampen we en wat is eraan te doen? Dat uitzoeken was zijn ambitie. Barrez blikt niet alleen terug. De geschiedenis en haar dynamiek kennen is één - erg belangrijke - zaak. Maar in zijn boek probeert hij evenzeer te onderzoeken hoe je, uitgaande van die dynamische structuren uit het verleden, tot oplossingen voor de toekomst kan komen. Hoe maken we onze wereld duurzamer, democratischer en eerlijker?

Barrez stelt dat het ook in de toekomst zal gaan om de oeroude strijd tussen goed en kwaad, tussen de goede en slechte kwaliteiten van mensen. Een harde stelling, door een journalist metaforisch vergeleken met Sisiphus en zijn rotsblok, dat altijd weer naar beneden rolt net voor hij de top heeft bereikt.

Toch is dit boek - volgens eigen zeggen - niet het boek van een doemdenker. *"Integendeel, als we willen, kunnen we de problemen van de wereld zeker aan. Is hier dan een idealist of een realist aan het werk? Hopelijk allebei, want al zo dikwijls bleken de idealisten van gisteren de realisten van vandaag. En even vaak zijn ze onterecht uitgescholden voor utopisten"*, aldus Dirk Barrez.

(bron: De Wereld Morgen, Tine Danckaers)

WAT LIGHT ER OP MIJN BORD?

Op 10 maart stelde Greenpeace de eerste gids van voedingsproducten met en zonder genetisch gemanipuleerde organismen (GGO's) voor. Hiermee vult Greenpeace een leemte en biedt de bewuste consument althans de mogelijkheid om GGO-vrij te eten.

Liefst 80 procent van de Belgische consumenten verwerpen GGO-houdende voeding, blijkt uit een onderzoek dat het bureau INRA in opdracht van Greenpeace uitvoerde. Jean-François Fauconnier van Greenpeace vat de resultaten van dit onderzoek als volgt samen: "50 procent van de bevolking wordt gedwongen GGO's te slikken zonder het te weten, 40 procent wordt gedwongen ze te slikken zonder het te willen".

In de handige gids in mini-zakformaat staan niet minder dan 450 producten en warenhuismerken die we dagelijks tegenkomen op de rekken. Dat voortdurend merken van de categorie met GGO's naar die zonder GGO's verhuizen, valt toe te juichen en het getuigt van het feit dat producenten en handelaars niet ongevoelig zijn voor de grote weerstand van het publiek. Omwille van de onomkeerbaarheid van het verspreiden van GGO's in het milieu en de natuur, verzet de milieuoorganisatie zich ook met klem tegen het invoeren van GGO's in de landbouw. Voor kwaliteitsvoeding met respect voor het milieu verwacht Greenpeace bovendien veel van de verdere ontwikkeling van de moderne biologische landbouw.

De Greenpeace-gids "Met / zonder GGO's" is tot en met 16 april beschikbaar op het nummer 0900/22.202. Vanaf 15 maart vind je deze gids ook op internet terug: <http://www.greenpeace.be>.

KRINGLOOP GROEIT!

De Koepel van Vlaamse Kringloopcentra (KVK) vzw stelde op 16 maart ll. haar jaarresultaten voor tijdens een persconferentie in de kantoren van Bond Beter Leefmilieu (BBL). Op alle terreinen lieten de Vlaamse kringloopcentra in 1999 een groei optekenen. Ondertussen wacht de sector nog steeds op de beloofde BTW-verlaging.

Zowel op het vlak van de ingezamelde hoeveelheden herbruikbaar afval, de tewerkstelling, klanten-aantallen en omzetcijfers werd voor het jaar 1999 een gemiddelde stijging met een kwart opgetekend. Om de groei te kunnen meten, hield KVK naar jaarlijkse gewoonte een enquête onder haar leden. De resultaten mogen gezien worden: de inzameling van afgedankte gebruiksgoederen steeg met 21 procent naar een totaal van 13.358 ton, waarvan ruim 70 procent terug in omloop kan gebracht worden. Het niet-herbruikbare gedeelte is voor de helft recycleerbaar, de andere helft moet alsnog gestort of verbrand worden. Ook de tewerkstelling zit in de lift. Vorig jaar boden de kringloopcentra aan bijna 1.000 personen werk. Dit komt overeen met 835 voltijdsequivalenten. In 1995 waren dat er nog minder dan 200. Nog dit jaar zouden daar 127 per-

sonen kunnen bijkomen op diverse locaties. Momenteel zorgen 70 centra immers voor een fijnmazig gebiedsdekkend netwerk. Ondertussen wachten de KVK-leden nog steeds ongeduldig op de aangekondigde BTW-verlagingen voor hun sector. Nadat in mei van afgelopen jaar de wet en het uitvoeringsbesluit met betrekking tot de verlaging van het BTW-tarief voor "bepaalde activiteiten uitgevoerd door instellingen met een sociaal oogmerk" werden goedgekeurd, hebben vele kringloopcentra bij de minister van Financiën een erkenning gevraagd om de verlaging te mogen toepassen. Tot dusver zonder enig resultaat. KVK dringt er dan ook op aan om die erkenning niet langer uit te stellen.

VLAAMS ELEKTRICITEITSDECREET WIL AFVALVERBRANDING EN MESTVERWERKING SUBSIDIËREN

Groene stroom met een vuil randje

Tekst: Bart-Martens

Het ontwerp elektriciteitsdecreet dat enkele maanden geleden door de Vlaamse regering werd goedgekeurd, gaat (een deel van de) elektriciteit afkomstig van verbrandingsovens en mestverwerkingsinstallaties als groene stroom aanmerken. De groene stroomcertificaten die afvalverbrandingsinstallaties zullen ontvangen kunnen evenwel niet vermarkt worden binnen Vlaanderen. De verkoop ervan in het buitenland, zal echter ook voor deze installaties extra middelen opbrengen. Wat bezielde de regering toch om mestverwerking en afvalverbranding te gaan subsidiëren?

Het ontwerpdecreet elektriciteitsvoorziening - dat de Vlaamse aspecten wil regelen van de door Europa opgelegde liberalisering van de elektriciteitsmarkt - heeft zo zijn verborgen kantjes. Het opzet om elke elektriciteitsleverancier te verplichten een bepaald percentage van zijn stroom te betrekken uit hernieuwbare energiebronnen is natuurlijk nobel. Het zorgt ervoor dat ook duurzaam geproduceerde elektriciteit een plaats krijgt op de markt die door de liberalisering anders toch volledig overspoeld zou worden door 'vuile' elek-

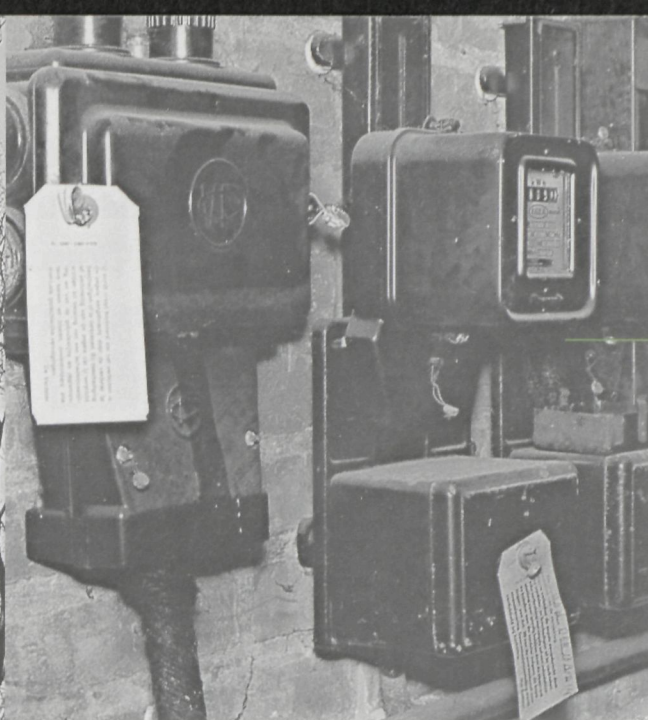
tricititeit geproduceerd in reeds afgeschreven kerncentrales of goedkope buitenlandse bruinkoolcentrales. Dat het ontwerpdecreet voorziet in een systeem van handelbare groene stroomcertificaten, die kunnen worden aangekocht om aan dat verplicht percentage groene stroom te geraken, maakt de zaak bovendien bijzonder flexibel. Maar dat nu ook een deel van het huishoudelijk restafval en mestoverschotten als hernieuwbare energiebronnen worden aangemerkt, doet toch de wenkbrauwen fronsen.

Hypocrisie

En dan die hypocrisie. Het ontwerpdecreet wil wel groene stroomcertificaten toekennen voor afvalverbranding a rato van de organische fractie in het verbrande afval, maar staat niet toe dat deze in Vlaanderen kunnen verkocht worden. De argumentatie van de Vlaamse regering daarbij is dat "een organisch-biologische fractie niet thuis hoort in restafval en bovendien het verbrandingsrendement van de installatie negatief beïnvloedt". De vraag is dan waarom wel wordt toegestaan dat een afvalverbrander zijn stroomcertificaten in het buitenland gaat slijten en op die manier extra inkomsten kan verwerven.

Juist om een blijvende prikkel te geven tot verdere preventie, hergebruik en materiaalrecuperatie van afvalstoffen heeft de overheid de subsidiëring van verbrandingsovens stopgezet en introduceerde ze een heffing op de verbranding van afval. Als nu door de verkoop van groene stroomcertificaten de afvalverbranders extra inkomsten binnenrijven, vermindert de financiële druk om op zoek te gaan naar alternatieven op vlak van recyclage. Meer nog: bepaalde recyclageactiviteiten, bijvoorbeeld selectieve GFT-verwerking en papierrecyclage, zullen het mogelijk tegen de goedkopere verbranding moeten afleggen.

Elektriciteit: van de verbrandingsinstallatie bij u thuis aan huis geleverd!

Bedroevend laag energierendement

Het energetisch rendement van de verbranding van huishoudelijk afval in een klassieke verbrandingsoven is trouwens bedroevend laag (maximaal 21 procent netto-elektrisch rendement). Door de grote aanwezigheid van water, vooral dan in de organische fractie en inerten, zoals metalen, glas, zand, stenen en keramiek, gaat heel wat warmte via de waterdamp in de rookgassen en via de verbrandingsslakken verloren. De Europese Commissie ziet om die reden de verbranding met energierecuperatie niet per definitie als een vorm van 'terugwinning'. Om verbranding als terugwinning te kunnen onderscheiden van verbranding als een vorm van verwijdering, worden door de Europese Commissie een aantal criteria voorgesteld. Deze houden zowel voorwaarden in ten aanzien van de te verbranden afvalstof - een zekere homogeniteit en een minimale verbrandingswaarde -, als ten aanzien van het verbrandingsproces - minimaal energetisch rendement -. De verbranding van huishoudelijk afval kan volgens geen één van deze criteria als 'terugwinning' worden aange-merkt.

Ja maar, zo zeggen de verbranders, door het toekennen van groene stroomcertificaten zouden extra inkomsten kunnen opgestreken worden om investeringen in het opkrikken van het energierendement rendabel te maken. Als dat al zo zou zijn, dan zijn echter andere instrumenten, die onafhankelijk zijn van de hoeveelheid verbrand afval maar enkel effect hebben op het energierendement, veel beter geschikt. Men kan hierbij denken aan een convenant met de sector tot verbetering van de energie-efficiëntie of aan de Zweedse heffing op de uitstoot van stikstofoxiden bij elektriciteitsproductie, waarvan de opbrengst in functie van de energie-efficiëntie wordt gerecycleerd (zie kader; nvdr).

Brongerichte aanpak mestoverschot gehypothekeerd

In tegenstelling tot wat er in het Vlaams regeerakkoord staat, zou ook mestverwerking via de groene stroomcertificaten op een financiële ondersteuning kunnen rekenen. Toch blijkt de intensieve veehouderij in de praktijk eerder een energievreter dan een potentiële elektriciteitsproducent. Zo blijkt uit Nederlands onderzoek dat zelfs de energiebalans van de verbranding van pluimveemest negatief is. Het totaal energieverbruik nodig voor 6,4 miljoen kippen is ruim 3 maal zo groot dan de hoeveelheid energie die wordt opgewekt bij verbranding van hun mest. Een aanpak aan de bron door inkrimping van de veestapel en een sluiting van de stofkringlopen op kleinere schaal via regionale zelfvoorziening, zijn dan ook vanuit energetisch oogpunt veel interessanter dan een centrale productie waarbij zowel de aanvoer van de veevoerders als de afvoer van de afgewerkte producten over zeer grote afstanden plaatsvinden.

Besluit

Energiewinning uit biomassa(afval) zou enkel groene stroomcertificaten mogen krijgen indien de desbetreffende fracties op geen enkele manier voorkomen, hergebruikt of gerecycleerd kunnen worden en als de energietrugwinning met een zeer hoog rendement (minimum 30 procent) kan gebeuren en kan gezien worden als een vorm van 'terugwinning'. De Europese criteria inzake 'terugwinning' maken bijvoorbeeld dat verbranding van huishoudelijk restafval niet, maar energie uit de vergisting van groenten-, fruit- en tuinafval, de vergisting van organisch bedrijfsafval, de vergisting van mest, de vergassing van biermaaisel, groenafval en houtafval en de vergisting van de natte, uit het huishoudelijk restafval afgescheiden organische fractie, wel als groene stroom kan worden beschouwd. Het bij vergisting geproduceerde biogas voldoet bijvoorbeeld aan de gestelde criteria inzake homogeniteit en minimale verbrandingswaarde, terwijl de verbranding ervan in gasmotoren een zeer hoog elektrisch rendement oplevert.

Deze vormen van energierecuperatie lijken ook niet strijdig met het afvalbeleid, eerder integendeel. De vergisting van GFT-afval, organisch bedrijfsafval en mest - bijvoorbeeld door ombouw van de mestopslaginstallaties tot vergistings-tanks -, zorgt niet alleen voor de productie van biogas, maar leidt ook tot een kwalitatief beter product dat kan worden gerecycleerd, bijvoorbeeld als bodemverbeteraar of meststof.

Hetzelfde geldt voor de vergisting van de organische fractie uit huishoudelijk restafval die het mogelijk maakt de niet vergistbare organische fractie - papier-, hout- en textielvezels - als een vezelfractie te recyclen. Het recyclen van deze vezelfractie levert als koolstofopslag een grotere bijdrage tot de vermindering van het broeikas-effect, dan de verbranding ervan met energierecuperatie. Of hoe via een slim beleid op vlak van groene stroom, het stimuleren van energierecuperatie niet te koste hoeft te gaan van het terugwinnen van grondstoffen. Laat ons hopen dat ook het Vlaams parlement dat gaat inzien wanneer zij zich straks over het ontwerpdecreet van de Vlaamse regering moet buigen.

Zweedse herverdelende NOx-heffing voor elektriciteitsproducenten

In Zweden werd sinds 1992 een heffing ingevoerd op de NOx-uitstoot van alle installaties voor de productie van elektriciteit (centrales, stookinstallaties, verbrandingsovens). De opbrengst van deze heffing wordt jaarlijks onder de producenten herverdeeld a rato van de geleverde stroom (kWh). Die producenten die meer NOx per kWh uitstoten dan gemiddeld, betalen zo aan producenten die minder dan gemiddeld NOx per kWh in de omgeving brengen. Het systeem zorgt voor een toenemende strijd tot verbetering van het energierendement en vermindering van de emissies. Op vijf jaar tijd daalde in Zweden de NOx-uitstoot van de elektriciteitsproductie met 50 procent.

(Bron: Nordic Council of Ministers, The Use of Economic Instruments in Nordic Environmental Policy 1997-1998, 1999)

De rubriek "REdACTIE" is bedoeld voor korte reacties van de lezer op artikelen, commentaren en actuele gebeurtenissen. Naamloze inzendingen worden niet weerhouden. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden brieven te weigeren, te redigeren of te bekorten.

Inzendingen dienen drie weken voor verschijning het redactie-adres te bereiken, via post of elektronisch.

De natuur als ultieme bedreiging voor het bodemarchief

Als pleitbezorger van een actieve archeologische monumentenzorg wen je er nooit aan: de al dan niet volledige vernieling van archeologische vindplaatsen omwille van woonuitbreiding, de aanleg van bedrijventerreinen of moderne infrastructuur (HST) en de exploitatie van delfstoffen. Je went er niet aan, maar je leert er wel mee leven. De economische ontwikkeling van onze Westerse samenleving kan niet zonder meer terugschroefd worden. Soms kan de ontwikkeling gepaard gaan met een vlug-vlug opruimen van de archeologische 'rotzooi', omdat er nu eenmaal een wetgeving bestaat die deze 'rotzooi' beschermt. De archeologen krijgen schnabbels toegeworpen en gezien hun al te vaak aangeboren onderdanigheid zijn zij de broodheren maar al te dankbaar wanneer dezen hen de kans geven de wetgeving in haar engste interpretatie toe te passen.

De jongste jaren heeft een nieuwe reeks bedreigingen voor het bodemarchief haar intrede gedaan in Vlaanderen. Zogenaamde natuurontwikkelingsprojecten tasten ons reeds zwaar toegetakelde archeologisch patrimonium meer en meer aan. Zo reageerde ik in het verleden reeds op het al te idyllische plaatje dat werd opgehangen door de medewerkers van het Instituut voor Natuurbehoud met betrekking tot de grootschalige grindwinningen en de desastreuze gevolgen van deze werken voor het bodemarchief van de Maasvallei.

De voorbije jaren ben ik verscheidene malen met een ander soort natuurontwikkelingsprojecten geconfronteerd. Het betreft het zogenoemde afplaggen van terreinen. In werkelijkheid wordt de teelaarde afgegraven en komt het onderliggende zand bloot te liggen. Ook archeologische sporen worden hierdoor blootgelegd. Ik vermeld hier de aanleg van een vlindertuin aan de Roksempuut te Oudenburg en de afgraving van de zone, gele-

gen tussen het kanaal Gent-Brugge en de dienstweg naar de keersluis te Beernem. In beide gevallen werden Romeinse nederzettingssporen aangesneden, in Beernem betrof het zelfs resten van verschillende houten gebouwen.

Dat men zich bij dergelijke werken niet altijd beperkt tot het afgraven van de teelaarde, werd eind vorig jaar duidelijk bij de werken uitgevoerd aan het natuurreservaat d'Heye te Bredene. Ik stelde vast dat men zich niet uitsluitend tevreden had gesteld met het afplaggen en het blootleggen van een verdwenen woonkern uit de Volle Middeleeuwen - 11de-12de eeuw -, maar dat men bepaalde archeologische sporen systematisch had uitgegraven. Vooral van de vroegere grachten, die de eigenlijke woonkern omringden, werden de vullingen nagenoeg volledig uitgegraven. De werken vonden plaats in opdracht van de Dienst Natuur van Aminal. De betrokken dienst kwam in juni 1999 aan het woord in *Milieurama*.

Wat rest zijn paalsporen van de houten gebouwen die nu reeds maanden blootgesteld worden aan weer en wind. De uitgegraven grachttracés zijn ondertussen volgelopen met water. Hoe moet het verder met deze vindplaats en met alle toekomstige vindplaatsen, die opgeofferd worden aan de creatie van dergelijke nepnatuur of aan om het even welke ontwikkeling? Hoeveel vindplaatsen zullen er nog moeten sneuvelen vóór de bevoegde instanties ook met het archeologische patrimonium gaan rekening houden en waar nodig de bedreigde vindplaatsen aan een preventief onderzoek laten onderwerpen, volgens normen en met middelen die in alle ons omringende landen al lang niet meer het onderwerp van discussie zijn?

Drs Yann Hollevoet

De auteur is als Assistent verbonden aan de Vakgroep Archeologie en Oude Geschiedenis van Europa van de Gentse Universiteit.

Wenst u te reageren op deze lezersbrief of op een artikel in dit nummer? Of wil u net als bovenstaand auteur eens de aandacht vestigen op een actueel probleem in verband met het Vlaamse leefmilieu? Dat kan op volgend adres: Milieurama-REdACTIE, Tweekerkenstraat 47, B-1000 Brussel, fax 02/230.53.89, polle.paulus@bblv.be. Vermeld wel steeds uw volledige naam, adres en telefoonnummer.

Indaver, voor een duurzaam afvalbeheer

Verantwoord omgaan met afval, daar engageren wij ons voor.

*Voor elke afvalsoort biedt Indaver een optimale oplossing. Altijd veilig en economisch verantwoord.
Telkens met een maximale zorg voor het milieu. Daarvoor staat Indaver borg.*

Wij geven meerwaarde aan afval.

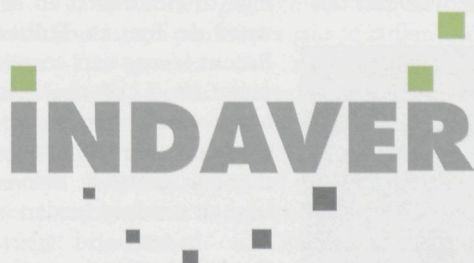
*Indaver respecteert de prioriteiten van het Vlaamse afvalbeleid.
Indaver wint waardevolle grondstoffen, energie en afgewerkte producten uit afval.
Bovendien zorgt Indaver voor een veilige verwerking en opslag van afvalstoffen.*

Veiligheid, kwaliteit, knowhow en service zijn onze troeven.

*Indaver volgt de technologische ontwikkelingen op de voet en past steeds de Best Beschikbare Technologie toe.
De knowhow van de medewerkers en de zorg voor kwaliteit garanderen een vlotte dienstverlening.*

We streven naar een duurzame samenwerking.

*Indaver is een betrouwbare partner voor bedrijven en openbare besturen.
Ook op internationaal vlak ontwikkelt Indaver steeds meer activiteiten.*

Indaver nv ■ Dijle 17 a, B-2800 MECHELEN
tel. (015)28 80 00 ■ fax (015)28 80 50

KOMT DE TRENDBREUK ER TOCH?

Minister Van Mechelen trekt illegale ontbossingsvergunning in

tekst: Tom Embo, Vereniging voor Bos in Vlaanderen

Het gebeurde vroeger zelden of nooit dat een bouwvergunning werd ingetrokken. Eens een bouwvergunning verleend, was dat totnogtoe een garantie om te kunnen bouwen, ongeacht het feit of die vergunning al dan niet terecht werd toegekend. Recent trok Vlaams minister van Ruimtelijke Ordening, Dirk Van Mechelen, een bouwvergunning in voor de bouw van een omstreden wild- en autothemapark in een prachtig Limburgs bosgebied.

De Nederlandse holding Libéma, onder meer uitbater van de Beekse Bergen, wou dit pretpark realiseren in het gemeentelijke recreatiedomein Kelchterhoef te Houthalen-Helchteren. Daarvoor kreeg de holding de steun van het gemeentebestuur dat haar openbaar bos ter beschikking stelde en bovendien beloofde een aantal infrastructuurwerken uit te werken. Door deze investering hoopte het gemeentebestuur geld te recupereren dat ze vroeger had verloren met gelijkaardige, mislukte projecten. Libéma kreeg om onbegrijpelijke redenen een ontbossingsvergunning te pakken. Deze vergunning ging volledig voorbij aan recente wetgeving die het bos in Vlaanderen beter moet beschermen. Artikel 90bis van het bosdecreet stelt immers dat voor deze ontbossing ontheffing moet gevraagd worden aan de minister van Leefmilieu. Deze ont-

heffing werd nooit aangevraagd en toch leverde AROHM Limburg een ontbossingsvergunning af.

Het kan niet dat deze Nederlandse investeerder een wildpark realiseert waar men de bezoekers zal sensibiliseren voor het behoud van de natuur in Afrika, terwijl men ondertussen één van de mooiste Vlaamse bosgebieden vernietigt. Het milieueffectenrapport is heel duidelijk. Het wildpark zal onherstelbare schade toebrengen aan de natuur in het bos en in de aangrenzende habitat- en vogelrichtlijngebieden. Dit gaat in tegen alle Europese bepalingen. Die zijn er op gericht om in Europa een netwerk van representatieve habitats in het NATURA2000-netwerk samen te brengen. Kelchterhoef is dé verbindingzone tussen het vogel- en habitatrichtlijngebied in Houthalen en de natuurreservaten de Teut en Tenhaagdoornheide. Recent is nog een ecotunnel gebouwd onder de E314 om beide reservaten beter met elkaar te verbinden. Opnieuw werden economische argumenten gebruikt om onze schaarse bos- en natuurgebieden op te offeren.

De belangrijkste natuur-, milieu- en bosverenigingen van Vlaanderen trokken aan de alarmbel. In enkele dagen tijd werden meer dan 700 omwonenden gemobiliseerd. Zij vroegen zich tijdens een ludieke protestmars luidop af

waarom hun wandelbos moet verdwijnen voor de realisatie van een themapark. De Vlaamse regering was onder de indruk van het protest. Minister van Leefmilieu Dua schreef een boze brief naar haar collega van Ruimtelijke Ordening Van Mechelen. Het was immers zijn administratie die de gewraakte bouwvergunning afleverde. Van Mechelen liet de hele zaak nogmaals onderzoeken en besluit dat de vergunning inderdaad onwettig is. Hij kon dan ook niet anders dan de vergunning in te trekken. De Vereniging voor Bos in Vlaanderen en De Wielewaal hadden er immers mee gedreigd om de vergunning voor de Raad van State te laten schorsen als de politiek haar verantwoordelijkheid niet zelf nam.

De inzet van de discussie was dan ook niet onbelangrijk. Naast Kelchterhoef heeft 5000 hectare bos in Vlaanderen het statuut van recreatiegebied. Niet ten onrechte overigens. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat een boswandeling, na een dagje aan zee, de topattractie blijft bij de ontspanning zoekende Vlaming. Laat ons hopen dat met de beslissing van minister Van Mechelen de langverwachte trendbreuk inzake ruimtelijke ordening en bosbescherming is ingezet.

De actie werd gesteund door Actiecomité Kelchterhoef, Natuuractie Limburg (NAL), Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV), De Wielewaal, Bond Beter Leefmilieu (BBL), JNM, Natuurreservaten Limburg, het Wereld Natuurfonds (WWF) en Greenpeace.

Meer info is te vinden op <http://www.vbv.be>
Wie de actie wenst te steunen kan zijn steentje bijdragen aan de juridische kosten die de tussenkomst bij de Raad van State heeft teweeg gebracht. Dit kan door te storten op 450-0491572-32, een rekening die speciaal voor deze actie werd geopend.

in beweging

LEEFBAARHEIDSSSTUDIE WIJST
OP BEHOUD DOEL

Mens en haven

tekst: Bart Martens

In een reactie op de uitgelekte leefbaarheidsstudie rond Doel vragen Bond Beter Leefmilieu (BBL) en Werkgroep Natuurreservaten Linkeroever Waasland (WNLW) om via haveninbreiding het dorp en de omgeving te sparen. Volgens de studie vormt de aanleg van het Deurganckdok geen bedreiging voor de leefbaarheid van het dorp. Indien wordt afgezien van verdere havenontwikkeling in het poldergebied rond Doel, wil zelfs tweederde van de Doelenaars blijven.

Dat ondanks de intimidatie- en voldongen feiten politiek van (vooral) de vorige Vlaamse regering. Zo'n inbreidingsscenario, waarbij in het reeds opgespoten havengebied wel een containerdok wordt aangelegd, maar zonder het resterende poldergebied op te hogen, werd ook steeds door milieubeweging en Doelenaars verdedigd.

Nu uit de studie blijkt dat zo'n inbreidingsscenario zowel vanuit milieutechnisch als vanuit socio-economisch oogpunt leefbaar is, moet de regering er alles aan doen om de verdere havenontwikkeling via inbreiding af te stemmen op het behoud van een leefbaar Doel. Verdere havenontwikkeling moet rekening houden met de randvoorwaarden om Doel leefbaar te houden. Men mag nu niet omgekeerd het lot van Doel laten afhangen van verdere havenontwikkeling. Dat zou onheus zijn.

Immers, de verdere ontwikkelingsplannen van de haven zijn op economisch drijfzand gestoeld. Studies wijzen uit dat er voor nieuwe activiteiten in de Waaslandhaven nog meer dan voldoende ruimte beschikbaar is. Zelfs na aanleg van het Deurganckdok blijft in het reeds opgespoten havengebied nog zo'n 700 à 800 ha ruimte over voor de vestiging van nieuwe bedrijven. Op deze reserve kan makkelijk een eventuele groei van chemische activiteiten - als die al wenselijk zou zijn - worden opgevangen. Bovendien stelde Fedichem, de federatie van de chemische nijverheid, dat een lineaire toepassing van de Kyoto-afspraken inzake de terugdringing van broeikas-

gassen een daling zou betekenen van 20 procent van de huidige activiteiten in ons land en elke verdere groei zouden uitsluiten.

Ook een realistische en verantwoorde groei in de containertrafik kan gemakkelijk in het huidige havengebied worden opgevangen. Dat geldt zeker indien men rekening houdt met de groeiende technische mogelijkheden om op een zelfde oppervlakte steeds meer containers te behandelen. Hessenatie, dat samen met MSC de eerste terminal aan het Deurganckdok zal uitbaten, heeft reeds te kennen gegeven op haar terminal 28.000 containers per ha per jaar te zullen doorzetten. Dat maakt dat nu al door het Havenbedrijf wordt gesteld dat in het Deurganckdok dubbel zoveel containers zullen behandeld kunnen worden dan aanvankelijk aangenomen. Komt daar nog bij de ook in de kusthavens nog heel wat capaciteit aanwezig is of zal worden bijgebouwd. In Zeebrugge ligt de Flanders Container Terminal er nu al sterk onderbenut bij, terwijl ook in Vlissingen een reuzegrote containerterminal zal worden aangelegd.

Indien de Vlaamse regering nu zou doorgaan met de ruimtelijke vertaling van het Strategisch Plan

Waaslandhaven, dan offert zij niet alleen de resterende polder op voor een economisch niet onderbouwde havenontwikkeling, maar neemt zij ook een loopje met een democratische besluitvorming. Immers, het openbaar onderzoek rond de vertaling van het Strategisch Plan in de zogenaamde tweede wijziging van het gewestplan Sint-Niklaas - Lokeren is nog steeds lopende. Indien nu zou beslist worden dat het Strategisch Plan toch de basis zou worden voor verdere havenontwikkeling, dan wordt dat openbaar onderzoek een maat voor niets. Een regering die inspraak en betrokkenheid van de burger bij de besluitvorming hoog in het vaandel draagt, kan dat niet maken.

Tenslotte hebben verschillende partijen reeds bij het begin van de nieuwe coalitie gesteld dat zij zich bij de resultaten van de leefbaarheidsstudie zouden neerleggen. Minister Steve Stevaert (SP) heeft vlak na zijn aantreden in De Morgen gesteld dat volgens hem *"de aanleg van het Deurganckdok en het behoud van Doel zeer moeilijk samengaan. Maar als uit de studie blijkt dat het wel kan, dan wil ik mij daar graag bij neerleggen."* Toen was er gaan sprake van een verdere havenontwikkeling, waar het lot van Doel aan getoetst zou moeten worden. Als nu in extremis die verdere havenontwikkeling toch wordt ingeroepen om Doel te doen verdwijnen, dan is dat pure volksverlakkerij.

Agalev, Volksunie - en op lokaal vlak ook de VLD - hebben zelfs los van de leefbaarheidsstudie steeds het inbreidingsscenario verdedigd. Agalev stelde dat de leefbaarheidsstudie een "voet tussen de deur" was in het besluitvormingsproces rond Doel. Nu kan deze deur worden geopend. De enige mogelijke politieke conclusie die uit de leefbaarheidsstudie kan getrokken worden, is dan ook dat verdere havenontwikkeling via inbreiding moet rekening houden met de randvoorwaarden die maken dat Doel en omgeving leefbaar blijven.

DE ROL VAN EEN MODERNE ZOO

Biodiversiteit in een kooitje

*Tekst: Davy Polle Paulus
Foto's: KMDA*

Nog 50 jaar. Langer zal de wilde fauna het niet uitzingen, wanneer we de natuur blijven exploiteren aan het huidige tempo.

Biodiversiteit zal men dan alleen nog maar terugvinden in wildparken en dierentuinen.

Paradoxaal genoeg zal de schuldige in deze toekomstvisie, de mens, eveneens moeten instaan voor het behoud van de steeds sneller verdwijnende diersoorten.

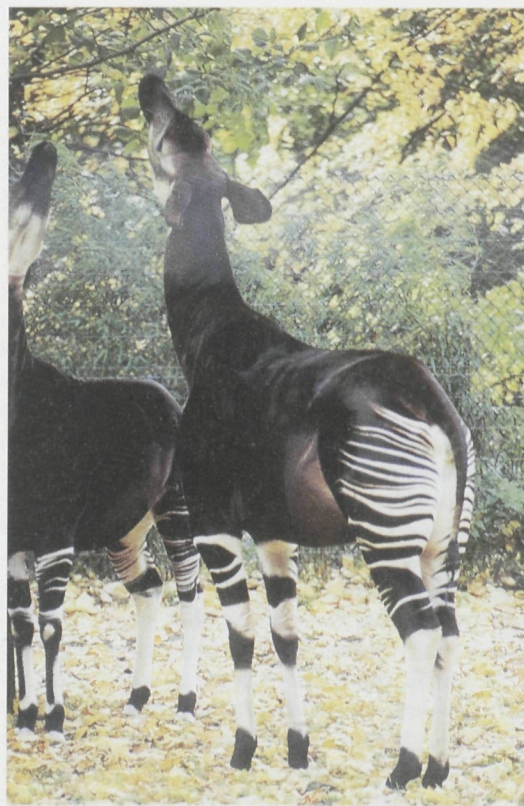
Bij de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen (KMDA) is men zich maar al te bewust van dit probleem. Het garanderen van de biodiversiteit is voor de moderne dierentuin uitgegroeid tot de belangrijkste missie voor de 21ste eeuw. Dankzij de talrijke kweekprogramma's en verregaande internationale samenwerking tussen dierenparken onderling, hoopt men op termijn verscheidene diersoorten die in hun voortbestaan bedreigd worden voor definitief uitsterven te behoeden. "Toch blijven educatie en recreatie de belangrijkste wegen naar conservatie vormen,

want onbekend is onbemind", zegt zoölogisch directeur Roland Van Bockstaele.

Kweek

Voor moderne dierentuinen is natuurbehoud, zowel in situ (activiteiten in het land van oorsprong) als ex situ (activiteiten in zoos en parken), van primordiaal belang. Kweekprogramma's vormen daarbij een belangrijk onderdeel in de zoowerking. Om die reden werken de voornaamste dierentuinen in Europa mee aan het

European Endangered Species Programme (EEP). In de praktijk betekent dit dat elk van de deelnemende dierentuinen de verantwoordelijkheid over een aantal bedreigde diersoorten toegewezen krijgt. Voor deze soorten wordt er vervolgens een kweekprogramma opgesteld met de bedoeling een gezonde, zichzelf onderhoudende bufferpopulatie te verkrijgen. In andere regio's van de wereld vindt men gelijkaardige programma's terug, bijvoorbeeld het Species Survival Plan (SSP) in Noord-Amerika. Wereldwijd werken deze regionale kweekprogramma's bovendien samen om

een gezonde populatie van een welbepaalde soort te bekomen. Dit gebeurt via de internationale stamboekhouder, die niet alleen verantwoordelijk is voor de registratie en de opvolging van alle individuen van de soort, maar ook instaat voor het beheer van de populatie met als doel voldoende genetische variatie te behouden en zoveel mogelijk inteelt te voorkomen.

Samenwerking

De internationale coördinatie is zo belangrijk omdat elke dierentuin maar een beperkt aantal individuen van een bepaalde soort kan huisvesten. Dergelijke kleine groepen zouden al snel te kampen krijgen met problemen zoals inteelt, verlies van genetische variatie, tekort aan plaats voor nakomelingen, tekort aan nieuwe kweekdieren, ... Wanneer nu zoo's op internationaal niveau samenwerken, worden deze problemen geminimaliseerd. Uitwisselingen van dieren gebeuren trouwens meestal zonder financiële compensaties. Dieren worden niet meer verkocht, maar in bruikleen gegeven.

Om deze uitwisselingen van dieren goed te kunnen beheren, is het noodzakelijk van elk individu dier alle persoonlijke gegevens nauwkeurig op te tekenen in een stamboek. Met behulp van speciaal daartoe ontworpen computerprogramma's kan de stamboekhouder vervolgens bepalen welk wijfje met welk mannetje ergens ter wereld het best zou kweken met het oog op een zo groot mogelijk gedifferentieerde populatie. Daarnaast verzamelt diezelfde coördinator eveneens wereldwijd alle informatie en ervaringen betreffende huisvesting, voeding, medische zorgen en dergelijke van de aan hem of haar toegewezen soort. Op deze wijze kunnen er gezonde - fysiek, mentaal, genetisch en demografisch - bufferpopula-

ties van bedreigde diersoorten worden gevormd die zichzelf in stand houden.

Reïntroductie?

In tegenstelling tot wat velen denken, dient het kweken van bedreigde diersoorten in dierentuinen en -parken niet onmiddellijk voor de reïntroductie van een soort in het wild, al kan dat op termijn wel nuttig blijken. Kweekprogramma's worden in de eerste plaats opgestart om het weghalen van dieren uit hun natuurlijke habitat tot het strikte minimum te beperken. Daarnaast beschouwen moderne zoos hun werking ook niet als alternatief voor beschermingsmaatregelen in het wild, in situ. In tegendeel, men streeft naar een hechte samenwerking tussen veldwerker en dierentuin. Door uitwisseling van informatie, financiële middelen, materialen, ervaringen en expertise trachten beide partijen samen te werken aan het gemeenschappelijk doel: het behoud van diersoorten en hun habitat. Het behoud van biodiversiteit. ■

Het 'Bonobo in situ project' van KMDA zal in de nabije toekomst een beter zicht kunnen bieden op de overblijvende populatie dwergchimpansees.

DE ANTWERPSE STAMBOEKEN

KMDA is stamboekhouder van maar liefst 9 diersoorten. Naast vijf Europese stamboeken, staat de Antwerpse Zoo op wereldvlak in voor het voortbestaan van okapi, bonobo, Congopauw en goudkopleeuwaapje. Dat drie van de vier soorten in het Congobekken voorkomen in het wild is echt geen toeval, gezien het koloniale verleden.

Okapi

De okapi komt enkel voor in het Ituri-woud in het noordoosten van de Democratische Republiek Congo, het vroegere Zaïre. Hoeveel okapi's er overblijven, is niet gekend. Ruwe schattingen suggereren dat het er een 10.000-tal kunnen zijn. Qua aantallen is de okapi dus momenteel nog niet bedreigd. Het onrustbarende is echter dat de habitat van deze dieren in snel tempo aan het verdwijnen is.

KMDA heeft een speciale band met de okapi. Reeds in 1919 werd de eerste levende okapi vanuit Congo naar Antwerpen gebracht. Samen met de dierentuin van San Diego bezit de Antwerpse Zoo het wereldrecord voor het kweken van okapi's ex situ. Niet minder dan 34

kalfjes werden in de havenstad geboren. Momenteel zijn trouwens twee Antwerpse okapi's drachtig: Kasindi en Sofie.

Bonobo

De bonobo of dwergchimpansee komt eveneens uitsluitend in Congo voor. In de natuur wordt de soort bedreigd door jacht en ontbossing. Af en toe kan je bonobovlees terugvinden op de lokale markten in Congo. Tot nog toe is er nog maar weinig onderzoek gevoerd om het aantal resterende bonobo's te schatten. Het 'Bonobo in situ project' van KMDA zal daar in nabije toekomst verandering in brengen. Net als de okapi fungeert de bonobo als ambassadeur voor het Congolese regenwoud en wordt de dierentuinpopulatie beheerd als back-up voor de wilde populatie.

Congopauw

Niettegenstaande het grote verspreidingsgebied, is de Congopauw een zeldzame vogel. De voornaamste bedreiging voor de soort is de verstoring van het primair regenwoud door meer en meer veehouders en inwijkelingen die een

plaats zoeken om zich te vestigen.

Reeds lang voor de start van EEP-programma's in 1985, bestond er een kweekprogramma voor de Congopauw in de vorm van het "Cogo-peafowltrust", wat onmiddellijk fungeerde als één van de voorbeelden waarop het principe van EEP werd gebaseerd.

Goudkopleeuwaapje

Deze soort komt voor in het sterk bedreigde Atlantische kustregenwoud van de staat Bahia in Brazilië. In de beginjaren van het kweekprogramma, vooraleer er gedetailleerde surveys werden uitgevoerd, werden de dieren gehouden met het oog op een snelle reïntroductie. Het veldwerk bracht echter aan het licht dat er nog meer goudkopleeuwaapjes dan gedacht in het wild voorkwamen. Omwille van deze vaststelling zal reïntroductie voorlopig niet worden gehouden.

De populatie in dierentuinen vervult nu een signaalfunctie, om bezoekers er op te wijzen dat er van het soortenrijke Atlantische kustregenwoud nog slechts 4 procent van de oorspronkelijke oppervlakte overblijft.

HET CARTAGENA PROTOCOL OVER BIOVEILIGHEID

Dromen van een GGO-vrije wereld?

tekst: Saar Van Hauwermeiren
foto's: Frans Geys

Soms lijkt het erop dat de opmars van genetisch gemodificeerde organismen (GGO's) niet meer te stoppen is. Toch werd op 29 januari van dit jaar, in de Canadese stad Montreal, een belangrijke stap gezet in de strijd tegen de GGO's. Toen werd namelijk in Cartagena door 130 landen een Bioveiligheidsprotocol ondertekend, zoals voorzien in de Conventie voor Biologische Diversiteit. Eindelijk, na jarenlang moeizaam onderhandelen en een vorige mislukking.

Bedoeling van bovengenoemd protocol is de risico's in verband met grensoverschrijdende transporten van Levende Gemodificeerde Organismen - living modified organisms, LMO's - te beperken. Juan Mayer, de Colombiaanse minister van Milieu en voorzitter van de onderhandelingen stelde dat het protocol een overwinning is voor het milieu. Benedikt Haerlin van Greenpeace International noemt het protocol een "historische stap in de richting van de bescherming van het milieu en de consumenten tegen de gevaren van genetische manipulatie". Volgens Haerlin legt het protocol de fundamenten van een sterk akkoord in de toekomst dat uiteindelijk het milieu zal beschermen tegen GGO's.

Ook Belgisch federaal minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, Magda Aelvoet, die ons land vertegenwoordigde tijdens de onderhandelingen in Montreal, was erg tevreden met het bereikte resultaat: "In feite wil het protocol verzekeren dat elk land geïnformeerd is in verband met de import van LMO's en zelf de keuze heeft om deze import al dan niet te weigeren op basis van een risk assesment. Aangezien de handel in LMO's een potentieel risico inhoudt voor zowel volksgezondheid als voor het milieu kan dit niet vrij overgelaten worden aan handelswetten." België steunde volledig de Europese positie waarbij de

nadruk gelegd werd op het voorzorgsprincipe en op het feit dat handels- en milieuovereenkomsten een evenwaardig wettelijk statuut moeten hebben. Volgens minister Aelvoet zijn er in die zin twee belangrijke overwinningen geboekt in Montreal, namelijk de opname van het 'voorzorgsbeginsel' in het bindende deel van het protocol en het feit dat het bioveiligheidsprotocol op gelijke voet komt met de handelsovereenkomsten die in de WTO gesloten worden.

Een effectieve toepassing van het voorzorgsbeginsel?

De opname van het voorzorgsbeginsel in het protocol geeft landen de mogelijkheid om de invoer van GGO's te weigeren indien er onvoldoende wetenschappelijke bewijzen zijn omtrent de mogelijke negatieve gevolgen van GGO's voor de bescherming van de biodiversiteit en de volksgezondheid. Dit gecombineerd met de duidelijke vermelding dat het Cartagena Protocol op gelijke hoogte staat met andere overeenkomsten, onder andere handelsovereenkomsten, maakt dat het voorzorgsprincipe internationaal aan belang gewonnen heeft.

Het voorzorgsbeginsel zal ook effectief toegepast kunnen worden omdat het protocol voorziet in een 'Advanced Informed Agreement' (AIA)-procedure. Het land van import moet daarbij op voorhand op de hoogte gesteld worden en vervolgens toestemming geven aan het exporterende land voordat GGO's geïmporteerd mogen worden. Bij deze procedure gaat het om GGO's waarvan het de bedoeling is dat ze in het milieu gebracht zullen worden, zoals zaden om te planten, vissen om uitgezet te worden of micro-organismen voor biokuren. Bij bulktransporten van GGO's, zoals soyabonen, die gebruikt zullen worden als voedsel, veevoeder of verwerkt zullen worden en dus niet terug in het milieu geïntroduceerd zullen worden, moeten de transportdocumenten enkel aangeven dat er 'mogelijk' GGO's vervoerd worden. Er werden wel afspraken gemaakt om binnen de twee jaar nadat het protocol in werking

treedt, gedetailleerde identificatievoorschriften op te leggen aan bulktransport van GGO's. Op het gebied van 'labeling' van GGO-bulktransporten hebben de Europese milieuministers dus voorlopig hun slag niet thuisgehaald. Het documenteren en labelen van alle GGO's is voor de milieubeweging nochtans een prioriteit om herkenbaarheid en opspoorbaarheid te garanderen. Het is bijgevolg belangrijk dat de druk op de regeringen aangehouden wordt tot er zekerheid is over de volledige traceerbaarheid van GGO-transporten.

Over Seattle naar Montreal

Wel hebben een aantal Europese milieuministers hun beloftes uit Seattle kunnen waarmaken in Montreal. Tijdens de bijeenkomst van de wereldhandelsorganisatie (WTO) eind vorig jaar hadden deze ministers namelijk publiekelijk de Europese Commissie onder vuur genomen. Zij namen het niet dat de Commissie toe zou geven aan de eis van onder meer de Verenigde Staten om een Biotechnologiewerkgroep op te richten binnen de WTO. De Europese milieuministers vonden dat dit thema eerst moest geregeld worden binnen de Biodiversiteitsconventie vooraleer WTO de spelregels kon vastleggen.

De handel in GGO's is dus het voorbeeld bij uitstek geworden van de discussie over de hiërarchie tussen de WTO en de multilaterale milieuakkoorden, zoals bijvoorbeeld het Klimaatverdrag en de Biodiversiteitsconventie. Tot nu toe waren het de milieuverdragen die keer op keer aan het kortste eind trokken. Sinds Montreal is dit veranderd. Minister Magda Aelvoet ziet het als volgt: "Aangezien de WTO-onderhandelingen binnenkort terug op gang komen, was het vooral belangrijk om te vermijden dat deze problematiek in WTO-kader en dus enkel door handelswetten bepaald zou worden. Dit is nu gebeurd doordat tijdig een degelijk protocol binnen VN verband werd afgesloten waarbinnen alle verdere besprekingen moeten gesitueerd worden." In het voorwoord van het

Bioveiligheidsprotocol wordt letterlijk aangegeven dat het protocol aan geen enkel ander internationaal verdrag ondergeschikt is. Maar de juridische procedure van geschillenbetwisting zal volgens de bestaande procedures van handelsbetwisting verlopen en daar kan het schoentje volgens de milieubeweging natuurlijk nog knellen.

Gevolgen voor België

Het Bioveiligheidsprotocol biedt een instrument om de invoer van GGO's aan bepaalde voorwaarden te onderwerpen en is vooral belangrijk voor landen zonder nationale wetgeving waar deze handel vroeger volledig overgeleverd was aan de vrije markt zonder rekening te houden met mogelijke gevaren voor milieu en/of gezondheid. Wat betekent dat concreet voor België? Minister Aelvoet: "De Europese richtlijn terzake legt wel veel strengere beperkingen op dan het Cartagena Protocol, zodat er voor Europa en België weinig verandert. Het grote voordeel is wel dat het protocol evenwaardig is aan andere internationale overeenkomsten zoals die van WTO en daarom zekerheid biedt voor Europese landen dat deze Europese richtlijn internationaal niet aangevochten zal worden."

Het protocol is een kaderovereenkomst die nog sterk zal worden uitgewerkt. Op dit ogenblik was het protocol het maximaal politiek haalbare, maar de vijfjaarlijkse evaluatie biedt de mogelijkheid om verder bij te sturen indien nodig. De pro-GGO lobby uit de VS staat trouwens sterk onder druk sinds steeds meer en meer grote Amerikaanse voedingsproducenten GGO-voedsel weigeren. Op die manier kan gehoopt worden dat het duidelijke politieke signaal dat gegeven werd in Montreal zal bijdragen tot een verdere kuring van het tij. Nu reeds staat vast dat het protocol belangrijke gevolgen zal hebben voor de toekomstige confrontaties tussen handels- en milieubelangen. ■

De Vlaamse Milieumaatschappij houdt het voor u in de gaten.

(zie pag. 4)

Landbouwer, industrieel of gewone burger, de Vlaamse Milieumaatschappij houdt het voor u in de gaten. Zowel de kwaliteit van water, lucht en leefmilieu als uw bijdrage eraan. In haar nieuwe tijdschrift "de verrekijsker" komt elke 3 maand één milieuthema aan de beurt. In het eerste nummer spit zij de landbouw grondig uit.

De Vlaamse Milieumaatschappij is het 'argusoog van Vlaanderen'. Op basis van voortdurende metingen controleert zij de kwaliteit van water, lucht en leefmilieu. Daarbij legt zij de vinger op de wonde en duidt ze oorzaken en gevolgen van de ver-
vuiling aan. Tegelijk bepaalt ze hoe het anders en beter kan.

Ook u wil er waarschijnlijk meer over weten. Over de relatie tussen de landbouw en onze leefomgeving. Of meer algemeen, over hoe ons milieu eraan toe is. Over wat eraan gedaan wordt en wat u er zelf kan aan doen.

Bel de Vlaamse Infolijn op 0800/3 02 01. En vraag de eerste "verrekijsker" aan. Of beter nog, neem een abonnement. Dan ontvangt u ook alle volgende nummers. Gratis. Da's geen geld voor een beter milieu.